

 Co-funded by
the European Union

CARE4TRAUMA

IMPROVING GENDER-BASED VIOLENCE VICTIMS
SUPPORT SERVICES AND THE ACCESS TO
JUSTICE THROUGH TRAUMA-INFORMED CARE

Deliverable 2.1. National Assessment Reports

Women's Support and
Information Center
There is a way out of violence!

**Care4Trauma
National Assessment Report Greece**

ΠΑΚΕΤΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ 2
*Έκθεση για την υπάρχουσα κατάσταση
στην Ελλάδα*

Εταίρος: Ένωση Γυναικείων Σωματείων Ηρακλείου και Ν. Ηρακλείου

Συγγραφείς: Μπαλαμούτσου Σοφία, Λέα Σταύρου

Care4Trauma
«Βελτιώνοντας τις υπηρεσίες υποστήριξης θυμάτων βίας κατά των γυναικών και
την πρόσβασή τους στην δικαιοσύνη μέσω της Ενημερωμένης Φροντίδας Τραύματος»

Πίνακας περιεχομένων

ΜΕΡΟΣ Ι	3
Επισκόπηση των δεδομένων της χώρας	4
1. Η Βία κατά των γυναικών στην Ελλάδα	4
2. Τα σημαντικότερα εθνικά στατιστικά στοιχεία για την έμφυλη βία στην Ελλάδα	7
3. Διαδικασίες πρόσβασης στο ελληνικό σύστημα δικαιοσύνης	10
4. Ζητήματα κατά την πρόσβαση στο ελληνικό σύστημα δικαιοσύνης	15
i. Πρόσβαση των ανήλικων θυμάτων στο ελληνικό σύστημα δικαιοσύνης	15
ii. Πρόσβαση των θυμάτων με αναπηρία στο ελληνικό δικαστικό σύστημα	16
ΜΕΡΟΣ ΙΙ	18
Ιστορική αναδρομή για την ανάπτυξη του εθνικού πλαισίου	18
1. Εξέλιξη του εθνικού νομικού πλαισίου για τη βία κατά των γυναικών	18
2. Πολιτικές αναφορικά με την πρόσβαση στο σύστημα δικαιοσύνης	21
3. Πολιτικές υγείας και κοινωνικές πολιτικές βασισμένες στις αρχές της Ενημερωμένης Φροντίδας Τραύματος στην Ελλάδα	24
Βιβλιογραφία:	26

ΜΕΡΟΣ Ι

Επισκόπηση των δεδομένων της χώρας

1. Η Βία κατά των γυναικών στην Ελλάδα

Η έμφυλη βία (και η ενδοοικογενειακή/ενδοσυντροφική βία) αποτελεί ένα μακροχρόνιο ζήτημα στην Ελλάδα. Η κατάσταση στη χώρα εμφανίζεται παρόμοια με άλλες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ) με τις γυναίκες και τα παιδιά να αποτελούν τις πιο ευάλωτες ομάδες θυματοποίησης.

Η Ελλάδα σε πρώιμο στάδιο, σε σύγκριση με άλλες χώρες της ΕΕ, ποινικοποίησε την ενδοοικογενειακή βία με τον νόμο 3500/2006 για την αντιμετώπιση της ενδοοικογενειακής βίας (επικαιροποιήθηκε με τον νόμο 4356/2015). Η Ελλάδα επικύρωσε επίσης τη Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης του Συμβουλίου της Ευρώπης (2018) και η εθνική νομοθεσία ευθυγραμμίζεται με τις κατευθυντήριες γραμμές των ευρωπαϊκών και διεθνών φορέων. Το φεμινιστικό κίνημα στην Ελλάδα συνέβαλε καθοριστικά στη νομοθεσία και στη δημιουργία υπηρεσιών υποστήριξης των θυμάτων έμφυλης και ενδοοικογενειακής βίας. Υπάρχουν επίσης συγκεκριμένες και μακροπρόθεσμες δημόσιες πολιτικές και στρατηγικές για την υποστήριξη των θυμάτων, τη νομική βοήθεια, τους ξενώνες, τη συμβουλευτική υποστήριξη και άλλες υπηρεσίες που χρηματοδοτούνται και συντονίζονται από τη Γενική Γραμματεία Οικογενειακής Πολιτικής και Ισότητας των Φύλων. Η διαμεσολάβηση μεταξύ θύματος και δράστη για τα πλημμελήματα ενδοοικογενειακής βίας προβλέπεται επίσης από το νόμο υπό την εποπτεία των ειδικών εισαγγελέων για την ενδοοικογενειακή βία σε όλη τη χώρα. Οι οργανώσεις της Κοινωνίας των Πολιτών παρέχουν επίσης κοινωνικές και ψυχολογικές υπηρεσίες στα θύματα έμφυλης βίας σε όλη τη χώρα. Η δημιουργία εβδομήντα δύο (72) αστυνομικών τμημάτων ως σταθμών αναφοράς εγκλημάτων έμφυλης και ενδοοικογενειακής βίας στη χώρα είναι μια πρόσφατη πολιτική που προέρχεται από το Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη. Ανακοινώθηκε τον Νοέμβριο του 2019 και τέθηκε σε εφαρμογή από τις αρχές του 2020. Τα συμβουλευτικά κέντρα, οι οργανώσεις της Κοινωνίας των Πολιτών και κάθε άλλη κοινωνική και ψυχολογική υπηρεσία για τα θύματα έμφυλης βίας εμπλέκονται σε μια θεσμική, διατομεακή συνεργασία με τις αρχές επιβολής του νόμου. Σε κάθε τέτοια περίπτωση είναι σημαντικό να υπάρχουν αποτελεσματικοί μηχανισμοί καταγραφής και παραπομπής για την ενδυνάμωση των θυμάτων, τη συμβουλευτική και την επούλωση του τραύματος της βίας. Οι αστυνομικοί πρέπει να ενημερώνουν τα θύματα για τις διαθέσιμες υπηρεσίες υποστήριξης στη χώρα/περιοχή/κοινότητα, συμπεριλαμβανομένων των στοιχείων επικοινωνίας, των τύπων των παρεχόμενων υπηρεσιών (π.χ. ξενώνας, νομική ή ψυχολογική συμβουλευτική, διαδικασίες παραπομπής κ.λπ.)

Σύμφωνα με την πρόσφατη έκθεση του Εθνικού Παρατηρητηρίου για την έμφυλη βία, η οποία δημοσιεύθηκε από τη Γενική Γραμματεία Οικογενειακής Πολιτικής και Ισότητας των Φύλων στις 20 Δεκεμβρίου 2020, παρατηρείται αύξηση στις καταγγελίες περιστατικών ενδοοικογενειακής βίας τόσο στην ελληνική αστυνομία, όσο και στις τηλεφωνικές γραμμές βοήθειας και άλλες κοινωνικές υπηρεσίες. Αναμφίβολα, οι επιπτώσεις της πανδημίας και τα περιοριστικά μέτρα που εφαρμόστηκαν στην Ευρώπη και σε άλλα μέρη του κόσμου αντανakλούν την αύξηση των κρουσμάτων έμφυλης βία. Από την αρχή της πανδημίας, το «UN Women» όρισε την αύξηση της θυματοποίησης λόγω φύλου κατά την εποχή του COVID-19 ως *σκιάδη πανδημία*.

Σύμφωνα με τα στοιχεία που δημοσίευσε η Γενική Γραμματεία Οικογενειακής Πολιτικής και Ισότητας των Φύλων, οι κλήσεις στις γραμμές βοήθειας κατά τη διάρκεια της απαγόρευσης κυκλοφορίας (lockdown) ήταν τετραπλάσιες σε σύγκριση με άλλες περιόδους πριν από την πανδημία. Τον Απρίλιο του 2020 (στα μέσα της πρώτης καραντίνας) η γραμμή SOS δέχτηκε συνολικά 1769 κλήσεις. Η πλειονότητα αυτών των κλήσεων (1079) αφορούσε περιπτώσεις ενδοοικογενειακής βίας - 7 στις 10 περιπτώσεις

αναφέρθηκαν απευθείας από τα θύματα και 3 στις 10 περιπτώσεις αναφέρθηκαν από τρίτο πρόσωπο (γονείς, αδέρφια, γείτονες και φίλους). Σύμφωνα με τα ίδια στοιχεία, ο θύτης ήταν ο νυν ή ο πρώην σύντροφος στο 61% των περιπτώσεων ενδοοικογενειακής βίας. Η θυματοποίηση των παιδιών της οικογένειας αναφέρθηκε στο 10% των περιπτώσεων.

Από την αρχή της πανδημίας, το Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη και η Γενική Γραμματεία Οικογενειακής Πολιτικής και Ισότητας των Φύλων οργάνωσαν μια ευρεία επικοινωνιακή εκστρατεία για να ενθαρρύνουν τα θύματα να καταγγείλουν την έμφυλη βία. Η εκστρατεία που απευθυνόταν στα θύματα είχε τίτλο «Έχεις Φωνή. Είμαστε δίπλα σου» διαδόθηκε ευρέως μέσω των μέσων κοινωνικής δικτύωσης και των οργανώσεων της Κοινωνίας των Πολιτών. Έτσι, το ζήτημα της καταγγελίας της ενδοοικογενειακής βίας αποτέλεσε βασική προτεραιότητα για την ελληνική κυβέρνηση και τις οργανώσεις της Κοινωνίας των Πολιτών κατά τη διάρκεια της απαγόρευσης κυκλοφορίας λόγω του COVID 19. Στο ελληνικό σύστημα ποινικής δικαιοσύνης δεν υπάρχει συστηματική χρήση των ερευνητικών ευρημάτων για τη δικαιολόγηση των πολιτικών ποινικής δικαιοσύνης. Μόνο σποραδικά ερευνητικά πορίσματα χρησιμοποιούνται σπάνια και σε λίγους τομείς της πρόληψης του εγκλήματος, όπως στην παραβατικότητα των ανηλίκων. Για το σκοπό αυτό, η παροχή ερευνητικών πορισμάτων για την έμφυλη βία κατά τη διάρκεια της πανδημίας στο ελληνικό Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη για τη σύνταξη και εφαρμογή νέων πολιτικών για τα θύματα στην εποχή της πανδημίας ήταν μια πρόκληση τόσο για τους ερευνητές όσο και για τους υπεύθυνους χάραξης πολιτικής.

Παρόλο που η ελληνική αστυνομία έχει σημειώσει σαφή πρόοδο όσον αφορά την προστασία των θυμάτων έμφυλης βίας μέσω δράσεων ευαισθητοποίησης και κατάρτισης των αστυνομικών, η πρόληψη της δευτερογενούς θυματοποίησης και η κατάλληλη μεταχείριση των θυμάτων δεν είναι πάντα διασφαλισμένη. Οι ερευνητές, οι οργανώσεις της Κοινωνίας των Πολιτών και οι λοιποί εμπλεκόμενοι φορείς τονίζουν την ανάγκη υιοθέτησης μιας προσέγγισης με επίκεντρο το θύμα και την οπτική του φύλου από τους αστυνομικούς. Οι αστυνομικοί γνώριζαν πλήρως τις διατάξεις του νόμου για την ενδοοικογενειακή βία, αλλά απαιτείται εκπαίδευση για τη βελτίωση των επικοινωνιακών τους δεξιοτήτων σχετικά με τον τρόπο ακρόασης και αντιμετώπισης των θυμάτων έμφυλης βίας. Οι δεσμευτικές ρυθμίσεις του ευρωπαϊκού δικαίου και η οδηγία 2012/29/ΕΕ για τα δικαιώματα των θυμάτων οδήγησαν στη διοργάνωση ad hoc και εξατομικευμένων δράσεων κατάρτισης και ανάπτυξης ικανοτήτων στην ελληνική αστυνομία.

Η έμφυλη και ενδοοικογενειακή βία στην Ελλάδα έχει αναγνωριστεί ως βασικό ζήτημα προτεραιότητας για τη χάραξη πολιτικής για πολλά χρόνια πριν από την πανδημία. Επίσης έχει αποσαφηνιστεί η νομοθεσία και έχουν εδραιωθεί περισσότερες υπηρεσίες υποστήριξης για την προστασία των θυμάτων έμφυλης βίας. Ωστόσο, τα κύρια προβλήματα σχετικά με την αποτελεσματική προστασία των θυμάτων και την πρόληψη της δευτερογενούς θυματοποίησης εξακολουθούν να υφίστανται. Η πανδημία COVID-19 έχει τεράστιο πολυεπίπεδο αντίκτυπο σε ατομικό, τοπικό, εθνικό και παγκόσμιο επίπεδο. Τα Ηνωμένα Έθνη και άλλοι διεθνείς/ευρωπαϊκοί οργανισμοί εξέφρασαν την ανησυχία τους για την αύξηση των περιστατικών έμφυλης βίας και την αποτελεσματική προστασία των θυμάτων ενδοοικογενειακής και άλλων μορφών έμφυλης βίας παγκοσμίως κατά τη διάρκεια της πανδημίας. Αποτυπώνοντας τα στοιχεία για την ενδοοικογενειακή βία κατά τη διάρκεια του πρώτου του περιορισμού μετακινήσεων (lockdown) λόγω της πανδημίας COVID-19 στην Ελλάδα διαπιστώθηκε σημαντική αύξηση στις αναφορές περιστατικών ενδοοικογενειακής βίας στις γραμμές βοήθειας, που λειτουργούν κυρίως στη Γενική Γραμματεία Οικογενειακής Πολιτικής και Ισότητας των Φύλων.

Η έμφυλη βία έχει οδηγήσει σε σημαντικές αλλαγές στο ελληνικό νομοθετικό πλαίσιο τα τελευταία χρόνια, όπως αναφέρθηκε παραπάνω. Πρόσθετα ορόσημα είναι η κύρωση της Σύμβασης για την εξάλειψη των διακρίσεων κατά των γυναικών της Σύμβασης του Διεθνούς Οργανισμού Εργασίας για την εξάλειψη της βίας και της παρενόχλησης, τα μέτρα για την καταπολέμηση της βίας και της παρενόχλησης, καθώς και της

παρενόχλησης στην εργασία σύμφωνα με το νόμο 4808/2021 για την προστασία της εργασίας- και οι πολύ πιο πρόσφατες τροποποιήσεις του Ποινικού Κώδικα για την πρόληψη καταχρηστικών πρακτικών στο χώρο εργασίας κατάχρησης εξουσίας και σεξουαλικής κακοποίησης. Παράλληλα, η επείγουσα ανάγκη πρόληψης και αντιμετώπισης της έμφυλης βίας έχει επιφέρει σημαντικές αλλαγές στις πρακτικές. Στο νέο Εθνικό Σχέδιο Δράσης για την Ισότητα των Φύλων 2021-2025, προτείνεται, μεταξύ άλλων, η «Πρόληψη και καταπολέμηση της έμφυλης και ενδοοικογενειακής βίας» ως άξονας προτεραιότητας και περιλαμβάνει συγκεκριμένους στόχους και δράσεις από όλα τα Υπουργεία για την καταπολέμηση των έμφυλων ανισοτήτων και της βίας τόσο στο δημόσιο όσο και στον ιδιωτικό τομέα, ενώ παράλληλα προωθείται η ενσωμάτωση της διάστασης του φύλου σε όλες τις δημόσιες πολιτικές.

Ο Εισαγγελέας του Αρείου Πάγου, αναγνωρίζοντας την αύξηση των εγκλημάτων ενδοοικογενειακής βίας κατά των γυναικών, εξέδωσε την εγκύκλιο αριθ. 12/3-11-2021, προς τους εισαγγελείς των ελληνικών δικαστηρίων. Μεταξύ άλλων, αναφέρεται στο έγκλημα της γυναικοκτονίας αναφέροντας ότι η συχνότητα τέτοιων περιπτώσεων είναι ανησυχητική, εντείνεται και συνιστά άμεση βία. Κατά συνέπεια γίνεται λόγος για την ανάγκη ξεχωριστής τυποποιημένης ποινικής διάταξης ή ακόμη και για την αναγραφή της ως ξεχωριστή παραλλαγή της ανθρωποκτονίας στο Άρθρο 299 του ελληνικού Ποινικού Κώδικα.

Η Γενική Γραμματέας Δημογραφικής και Οικογενειακής Πολιτικής και Ισότητας των Φύλων στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων της για την πρόληψη και την καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών, βρίσκεται στη διαδικασία σχεδιασμού ενός εργαλείου αξιολόγησης κινδύνου για τα θύματα ενδοοικογενειακής βίας. Η διαδικασία εκτίμησης κινδύνου και οι στρατηγικές διαχείρισης κινδύνου θεωρούνται μέτρα για την πρόληψη της εκ νέου θυματοποίησης ενός θύματος ενδοοικογενειακής βίας. Σε εθνικό επίπεδο, η ανάπτυξη και/ή η βελτίωση των διαδικασιών εκτίμησης κινδύνου και των στρατηγικών διαχείρισης κινδύνου αποτελεί βασικό στοιχείο για την ανάπτυξη στρατηγικών διαχείρισης κινδύνου και είναι ζωτικής σημασίας για το σχεδιασμό ειδικών δράσεων για την καταπολέμηση της βίας.

Ο σχεδιασμός ενός εργαλείου εκτίμησης κινδύνου για τα θύματα ενδοοικογενειακής βίας εντάσσεται στο πλαίσιο των υποχρεώσεων που απορρέουν από την επικύρωση της Σύμβασης της Κωνσταντινούπολης [N. 4531/2018 (ΦΕΚ 62Α')] από την Ελλάδα και συγκεκριμένα του άρθρου 51, το οποίο ορίζει την υποχρέωση ανάπτυξης και εφαρμογής εργαλείων εκτίμησης κινδύνου για τα θύματα ενδοοικογενειακής βίας. Επίσης, στην Ευρωπαϊκή Οδηγία 2012/29/ΕΕ για τη θέσπιση ελάχιστων προτύπων σχετικά με τα δικαιώματα, την υποστήριξη και την προστασία των θυμάτων της εγκληματικότητας, το άρθρο 22 προβλέπει τη λήψη εξατομικευμένων μέτρων για την προστασία των θυμάτων, η οποία βασίζεται στην κατά περίπτωση προσέγγιση.

Όσον αφορά την έκδοση εκπαιδευτικών εγχειριδίων και βιβλίων, το Κέντρο Ερευνών για Θέματα Ισότητας (ΚΕΘΙ) εξέδωσε τον Μάρτιο του 2022 το «Εκπαιδευτικό εγχειρίδιο: Βία και παρενόχληση στον κόσμο της εργασίας». Το εγχειρίδιο στηρίζεται στην «Έκθεση για τη βία και την παρενόχληση στον εργασιακό χώρο».

Το βιβλίο αυτό θα προστεθεί σε μια σειρά εκπαιδευτικών πρωτοβουλιών και σεμιναρίων του ΚΕΘΙ και θα συμβάλει σε μια σειρά εκπαιδευτικών πρωτοβουλιών και σεμιναρίων για την προώθηση της ουσιαστικής ισότητας των φύλων στον ιδιαίτερα ευαίσθητο τομέα της εργασίας.

Το εγχειρίδιο είναι δομημένο σε δύο μέρη. Στο πρώτο μέρος παρουσιάζονται θέματα που αφορούν τον σεξισμό και τον τρόπο με τον οποίο εκδηλώνεται στο εργασιακό περιβάλλον (Κεφάλαιο 1). Αναλύει το φαινόμενο της σεξουαλικής βίας και παρενόχλησης στον εργασιακό χώρο (Κεφάλαιο 2) παρουσιάζοντας μια σύντομη ιστορική αναδρομή του όρου και εστιάζοντας στις μορφές που μπορεί να λάβει. Αναλύει τους παράγοντες που συμβάλλουν στην εμφάνιση αυτών των συμπεριφορών και τις συνέπειές τους και παρουσιάζει σχετικές θεωρητικές προσεγγίσεις. Στο Κεφάλαιο 3 παρουσιάζονται πρόσφατα εμπειρικά δεδομένα σε διεθνές, ευρωπαϊκό και εθνικό επίπεδο. Στο δεύτερο μέρος συνοψίζονται οι πολιτικές ορόσημα σε διεθνές, ευρωπαϊκό και εθνικό επίπεδο.

Σε διεθνές και ευρωπαϊκό επίπεδο (κεφάλαιο 1) αναφέρεται στον καθοριστικό ρόλο που διαδραματίζουν ο ΟΗΕ, ο Διεθνής Οργανισμός Εργασίας, το Συμβούλιο της Ευρώπης και η ΕΕ σε θέματα διακρίσεων λόγω φύλου και σεξουαλικής παρενόχλησης. Επιπλέον, αναλύεται το νομικό και θεσμικό πλαίσιο στην Ελλάδα

Όσον αφορά την έκδοση βιβλίων, το ΚΕΘΙ, σε συνεργασία με τη UNICEF, υλοποίησε το έργο «Ενίσχυση της προστασίας γυναικών προσφύγων και μεταναστριών επιζήσασαν έμφυλης βίας μέσω της βελτίωσης της πρόσβασης σε υπηρεσίες για την έμφυλη βία», το οποίο αποτελεί συνέχεια προηγούμενου έργου.

2. Τα σημαντικότερα εθνικά στατιστικά στοιχεία για την έμφυλη βία στην Ελλάδα

Το Παρατηρητήριο για την Ισότητα των Φύλων, της Γενικής Γραμματείας Δημογραφικής και Οικογενειακής Πολιτικής και Ισότητας των Φύλων, είναι υπεύθυνο για την εφαρμογή του άρθρου 11 της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την έμφυλη βία, σχετικά με το συντονισμό της συλλογής και δημοσίευσης στατιστικών στοιχείων για κάθε μορφή έμφυλης βίας που καλύπτεται από τη Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης (άρθρο 4 παράγραφος 8 του νόμου 4531/2018).

Σύμφωνα με την πρόσφατη έκθεση του Εθνικού Παρατηρητηρίου για την αντιμετώπιση της βίας κατά των γυναικών, παρατηρείται αύξηση των καταγγελιών περιστατικών ενδοοικογενειακής βίας τόσο στην ελληνική αστυνομία, όσο και στις τηλεφωνικές γραμμές βοήθειας και άλλες κοινωνικές υπηρεσίες. Τα στατιστικά στοιχεία της αστυνομίας δείχνουν μια σταθερή αύξηση των αναφορών για ενδοοικογενειακή βία για τα έτη μετά την ποινικοποίηση της ενδοοικογενειακής βίας με νόμο. Ενδεικτικά, εξετάζοντας τα έτη 2018 και 2019 διαπιστώνουμε μια ετήσια αύξηση της τάξης του 10% των περιστατικών που καταγγέλλονται στην Ελληνική Αστυνομία. Λόγω της επικύρωσης της Σύμβασης της Κωνσταντινούπολης, η ελληνική αστυνομία άρχισε να τηρεί λεπτομερή και διαχωρισμένα στοιχεία για ορισμένους δείκτες έμφυλης βίας από το 2019. Η εναρμόνιση των στατιστικών δεδομένων σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης για τη σύγκριση όλων των δεδομένων στο πλαίσιο της εφαρμογής της Σύμβασης της Κωνσταντινούπολης είναι ένας από τους στόχους του Ευρωπαϊκού Ινστιτούτου για την Ισότητα των Φύλων. Τα εμπόδια που πρέπει να αντιμετωπιστούν περιλαμβάνουν διαφορές στους νομικούς ορισμούς των εγκλημάτων βίας μεταξύ των κρατών μελών, τη μη καταγραφή ορισμένων μορφών βίας ως εγκλημάτων και την έλλειψη καταγραφής της σχέσης θύματος-θύτη στα αστυνομικά αρχεία. Όπως έχει ήδη αναφερθεί σε προηγούμενες δημοσιεύσεις του Παρατηρητηρίου, η Ελλάδα, όπως όλες σχεδόν οι χώρες της ΕΕ, δεν είναι ακόμη σε θέση να συγκεντρώσει αξιόπιστα και συγκρίσιμα στοιχεία για τους απαιτούμενους δείκτες. Αυτό αποτελεί στόχο και υποχρέωση που απορρέει από την κύρωση της Σύμβασης της Κωνσταντινούπολης. Η δυσκολία συλλογής των παραπάνω δεικτών είναι αποτέλεσμα κενών στην ισχύουσα νομοθεσία και ελλείψεων στα συστήματα καταγραφής των αρμόδιων φορέων όλων των κρατών μελών της ΕΕ. Στην περίπτωση της Ελλάδας, αξίζει να σημειωθεί ότι το 2020 η Ελληνική Αστυνομία προχώρησε σε τροποποίηση του συστήματος καταγραφής των αδικημάτων ενδοοικογενειακής βίας, το οποίο πλέον περιλαμβάνει στα στοιχεία του και πληροφορίες σχετικά με τη σχέση θύματος και δράστη και το είδος της βίας. Καθώς η δικαιοσύνη δεν διαθέτει σύστημα πληροφόρησης για τα αδικήματα ενδοοικογενειακής βίας, τα στοιχεία συλλέγονται κατόπιν αιτήματος της Εισαγγελίας του Αρείου Πάγου, η οποία κοινοποιεί το αίτημα του Παρατηρητηρίου στις 63 Εισαγγελίες Πρωτοδικών της χώρας και οι οποίες με τη σειρά τους ανατρέχουν στα έγγραφα των υποθέσεων των προηγούμενων ετών και αποστέλλουν τα απαραίτητα στατιστικά στοιχεία στο Παρατηρητήριο.

Αστυνομικά στοιχεία σχετικά με τα αδικήματα ενδοοικογενειακής βίας για το 2018 και το 2019

Δείκτης	2018	2019	Διαφορά	
Γυναίκες θύματα ενδοοικογενειακής βίας	3815	4171	+9,3%	
Αναφερόμενα αδικήματα ενδοοικογενειακής βίας	4722	5220	+10,5%	
Παραβάτες εγκλημάτων ενδοοικογενειακής βίας ανά φύλο	Άνδρας	4202	4618	+ 0.8%
	Γυναίκα	820	846	+ 0.8%
Τύποι DV				
Απειλές	-	1420	-	
Χρήση βίας	-	826	-	
Σωματική κακοποίηση	-	1717	-	
Σεξουαλική κακοποίηση	-	32	-	
Οικονομική βία	-	0	-	
Άλλα	-	1143	-	
Βιασμός (καταγγέλλεται από γυναίκες)	204	217	+ 6,5%	

Πηγή: Γενική Γραμματεία Ισότητας των Φύλων και Οικογενειακής Πολιτικής, 27η έκθεση, 2020

Επιπλέον, κατά τη διάρκεια της πανδημίας, οι πηγές ερευνητικών δεδομένων για την ενδοοικογενειακή βία στην Ελλάδα προέρχονται από δύο βασικά πεδία: 1) τα αρχεία των τηλεφωνικών γραμμών βοήθειας που λειτουργούν στη Γενική Γραμματεία Ισότητας των Φύλων και 2) τις αναφορές της αστυνομίας. Τα εν λόγω δεδομένα έχουν δημοσιευθεί στα τέλη του 2020 και αναφέρονται κυρίως στην πρώτη περίοδο της απαγόρευσης κυκλοφορίας (Μάρτιος έως Μάιος 2020). Σύμφωνα με τα στοιχεία που δημοσίευσε η Γενική Γραμματεία Ισότητας των Φύλων, οι κλήσεις στις γραμμές βοήθειας κατά τη διάρκεια της απαγόρευσης κυκλοφορίας (lockdown) ήταν τετραπλάσιες σε σύγκριση με άλλες περιόδους πριν από την πανδημία. Τον Απρίλιο του 2020 (στα μέσα της πρώτης περιόδου απαγόρευσης κυκλοφορίας) η γραμμή SOS δέχτηκε συνολικά 1769 κλήσεις. Η πλειονότητα αυτών των κλήσεων (1079) αφορούσε περιπτώσεις ενδοοικογενειακής βίας - 7 στις 10 περιπτώσεις αναφέρθηκαν απευθείας από τα θύματα και 3 στις 10 περιπτώσεις αναφέρθηκαν από άλλο τρίτο πρόσωπο (γονείς, αδέρφια, γείτονες και φίλους). Σύμφωνα με τα ίδια στοιχεία, ο θύτης ήταν ο νυν ή πρώην σύντροφος στο 61% των περιπτώσεων ενδοοικογενειακής βίας. Η θυματοποίηση των παιδιών της οικογένειας αναφέρθηκε στο 10% των περιπτώσεων. Τα θύματα που κάλεσαν τη γραμμή βοήθειας ήταν ηλικίας 40 έως 54 ετών (27%) και 25 έως 39 ετών (18%). Τα θύματα στην πλειονότητά τους ήταν παντρεμένα (52%) με παιδιά (62%) και το 21% από αυτά εργάζονταν με πλήρη απασχόληση.

Ωστόσο, τα στατιστικά στοιχεία της αστυνομίας δείχνουν σαφή μείωση των αδικημάτων ενδοοικογενειακής βίας κατά τη διάρκεια του πρώτου περιορισμού μετακινήσεων, σε σύγκριση με τα στοιχεία των ίδιων μηνών του προηγούμενου έτους (2019), πριν από την πανδημία.

Αστυνομικά στατιστικά στοιχεία σχετικά με τα αδικήματα ενδοοικογενειακής βίας για τους μήνες Μάρτιο και Μάιο, 2019 και 2020

Μήνας	Έτος	Αριθμός παραβάσεων
Μάρτιος	2019	433
	2020	351
Απρίλιος	2019	412
	2020	337
Μάιος	2019	442
	2020	415

Πηγή: Γενική Γραμματεία Ισότητας των Φύλων και Οικογενειακής Πολιτικής, 1η Ετήσια Έκθεση, 2020

Σύμφωνα με την 2^η Ετήσια Έκθεση της Γενικής Γραμματείας Οικογενειακής Πολιτικής και Ισότητας των Φύλων, για το 2020, παρατηρείται ότι από το σύνολο των 4758 περιστατικών όπου ο θύτης ήταν άντρας, το 64,1% των θυμάτων (3046) ήταν γυναίκες οι οποίες βρίσκονταν σε στενή σχέση με τους δράστες είτε κατά τη διάρκεια της διάπραξης του αδικήματος είτε στο παρελθόν. Ειδικότερα, το 39,1% (1859) των θυμάτων ήταν σύζυγοι των δραστών, το 10% (481) ήταν γυναίκες πρώην σύζυγοι, το 9,7% (459) σε σταθερή σχέση με τους δράστες, το 5% (238) πρώην σύντροφοι και το 0,2% (9) γυναίκες που έχουν συνάψει σύμφωνα συμβίωσης με τον δράστη.

Οι γυναίκες θύματα που ήταν συγγενείς ή είχαν άλλη σχέση με τον δράστη φθάνουν το 8,2% (391), ενώ το 5,8% (277) είναι γυναίκες που έπεσαν θύματα ενδοοικογενειακής βίας από τον πατέρα τους και το 5,2% (249) είναι γυναίκες που έπεσαν θύματα ενδοοικογενειακής βίας από τον γιο τους. Στο σύνολο των 1047 περιστατικών όπου η δράστις είναι γυναίκα, το 45,5% των θυμάτων (476) είναι άνδρες που βρίσκονταν σε στενή σχέση με τη δράστιδα είτε κατά τη διάρκεια της διάπραξης του αδικήματος είτε στο παρελθόν. Οι δράστιδες ενδοοικογενειακής βίας έχουν μεγαλύτερο ποσοστό βίας προς τους γιους τους (13,9%) και τις κόρες τους (10,1%) σε σχέση με τα ποσοστά των ανδρών δραστών (5,4% και 5,8% αντίστοιχα). Ωστόσο, ο αριθμός των γυναικών θυμάτων βίας που διαπράττει ο πατέρας τους είναι υπερδιπλάσιος από τον αριθμό των γυναικών θυμάτων βίας που διαπράττει η μητέρα τους (277 έναντι 140). Ομοίως, ο αριθμός των ανδρών θυμάτων βίας που διαπράττει ο πατέρας τους είναι υπερδιπλάσιος από τον αριθμό των ανδρών θυμάτων βίας που διαπράττει η μητέρα τους (259 έναντι 146).

Η συνολική εικόνα των καταδικαστικών αποφάσεων κατά ανδρών δραστών ενδοοικογενειακής βίας παρουσίασε αύξηση έως το 2019, οπότε και σημειώθηκε απότομη αύξηση κατά 83,2% (785 καταγεγραμμένες καταδικαστικές αποφάσεις που επιβλήθηκαν κατά ανδρών δραστών το 2018, αυξήθηκαν σε 1320 το 2019). Η εικόνα αυτή αντιστράφηκε το 2020, καθώς οι καταγεγραμμένες καταδικαστικές αποφάσεις μειώθηκαν κατά 50,3% (656 καταδικαστικές αποφάσεις που επιβλήθηκαν κατά ανδρών δραστών), φθάνοντας σχεδόν στα επίπεδα του 2016. Ως εκ τούτου, δεν επιβεβαιώνεται η υπόθεση ότι η καταγεγραμμένη αύξηση των καταδικαστικών αποφάσεων οφείλεται στη διεύρυνση του πεδίου εφαρμογής του όρου της ενδοοικογενειακής βίας που έλαβε χώρα με την επικύρωση της Σύμβασης της Κωνσταντινούπολης, περιλαμβάνοντας μέλη που δεν ζουν μαζί αλλά διατηρούν στενή σχέση είτε κατά τον χρόνο τέλεσης του αδικήματος είτε στο παρελθόν. Παρόλο που οι καταδικαστικές αποφάσεις ενός έτους δεν είναι το αποτέλεσμα των ποινικών διώξεων του ίδιου έτους, λόγω του χρόνου που απαιτείται για την εκδίκαση των υποθέσεων, αλλά και λόγω της έλλειψης ενός ενιαίου συστήματος πληροφοριών για την παρακολούθηση της προόδου κάθε υπόθεσης, μπορούμε να εξαγάγουμε ορισμένα ενδεικτικά συμπεράσματα σχετικά με το ποσοστό των καταδικαστικών αποφάσεων σε σχέση με τις ποινικές διώξεις. Παρά το γεγονός ότι το 2019 οι καταδικαστικές αποφάσεις που επιβλήθηκαν σε βάρος ανδρών δραστών ανήλθαν στο 32,2% των ποινικών διώξεων του ίδιου έτους, παρουσιάζοντας αύξηση σε σχέση με τα ποσοστά που καταγράφηκαν τα προηγούμενα έτη (19,2% για το 2018, 22% για το 2017 και 21,9% για το 2016), το 2020 το αντίστοιχο ποσοστό φαίνεται να πέφτει στα επίπεδα των προηγούμενων ετών, ανερχόμενο σε 20,9%.

Το γεγονός ότι ο αριθμός των Εισαγγελιών Πρωτοδικών που παρέχουν στοιχεία για καταδικαστικές αποφάσεις δεν είναι σταθερός κάθε χρόνο είναι σαφώς ένας παράγοντας που καθιστά δύσκολη την εξαγωγή συμπερασμάτων. Ωστόσο, πρέπει να σημειωθεί ότι το ποσοστό για το 2020 προκύπτει από τα στοιχεία 50 Εισαγγελιών Πρωτοδικών (από τις 63) και βρίσκεται στα ίδια επίπεδα με τα έτη 2016-2018, περίοδο κατά την οποία 57 από τις 63 Εισαγγελίες Πρωτοδικών είχαν αποστείλει στοιχεία σχετικά με το φύλο και τον αριθμό των καταδικαστικών αποφάσεων. Το 2019, έτος σημαντικής αύξησης του αριθμού των καταδικαστικών αποφάσεων, 54 από τις 63 Εισαγγελίες Πρωτοδικών ανταποκρίθηκαν στο αίτημα του Παρατηρητηρίου για στοιχεία.

Επιπλέον, η Τηλεφωνική Γραμμή Επείγουσας Κοινωνικής Βοήθειας 197 του ΕΚΚΑ (Εθνικό Κέντρο Κοινωνικής Αλληλεγγύης) δέχεται κλήσεις που αφορούν περιπτώσεις έμφυλης βίας και ενδοοικογενειακής βίας και προσφέρει υπηρεσίες ψυχοκοινωνικής

υποστήριξης σε θύματα ενδοοικογενειακής βίας. Το 2020, το 80,3% των θυμάτων βίας που κάλεσαν τη Γραμμή Βοήθειας 197 ήταν γυναίκες. Από τις 114 γυναίκες θύματα βίας που κάλεσαν τη γραμμή, οι οκτώ ήταν ανήλικες, ενώ από τις 91 γυναίκες που κάλεσαν τη γραμμή για να καταγγείλουν περιστατικό έμφυλης/ενδοοικογενειακής βίας, οι πέντε ήταν ανήλικες.

Σύμφωνα με την 3^η Ετήσια Έκθεση της Γενικής Γραμματείας Οικογενειακής Πολιτικής και Ισότητας των Φύλων και, για το 2021, το μεγαλύτερο ποσοστό των θυμάτων (59,5%) είχε, είτε κατά τη στιγμή της αξιόποινης πράξης είτε στο παρελθόν, σχέση με τον δράστη. Στο 34,9% των περιπτώσεων ο δράστης ήταν ο σύζυγος του θύματος, στο 11,7% ο νυν σταθερός σύντροφος του θύματος, στο 11,7% ο δράστης ήταν ο σύζυγος του θύματος, στο 6,5% ο πρώην σύζυγος, στο 6,4% ο πρώην σταθερός σύντροφος και μόνο στο 0,1% των περιπτώσεων ο δράστης ήταν ο σύντροφος με τον οποίο το θύμα είχε υπογράψει σύμφωνο συμβίωσης.

Από τις άλλες σχέσεις που καλύπτονται από το νόμο στο πλαίσιο της ενδοοικογενειακής βίας και για τις οποίες υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία για το 2021, στο 14,3% των περιπτώσεων το θύμα ήταν το παιδί του δράστη, στο 9,8% ο γονέας του δράστη, στο 7,2% το θύμα και ο δράστης ήταν αδέρφια. Στην κατηγορία "Συγγενείς", η οποία αντιπροσωπεύει το 5,8% των σχέσεων σε περιστατικά ενδοοικογενειακής βίας, περιλαμβάνονται τα θύματα που είναι ανίψια, εγγόνια, θείοι/ες, ξαδέλφια ή παππούδες/γιαγιάδες των δραστών.

Τέλος, η Ελληνική Αρχή Αποζημίωσης είναι αρμόδια για την παροχή κρατικής αποζημίωσης σε γυναίκες θύματα βίας που υποβάλλουν σχετική αίτηση. Με βάση τα στοιχεία που συγκέντρωσε το Εθνικό Παρατηρητήριο για την αντιμετώπιση της βίας κατά των γυναικών, για την περίοδο μεταξύ 2006 και 2020, υποβλήθηκαν 6 αιτήσεις για κρατική αποζημίωση στην Ελληνική Αρχή Αποζημίωσης, ενώ δεν χορηγήθηκε καμία αποζημίωση για καμία από τις προαναφερθείσες αιτήσεις.

3. Διαδικασίες πρόσβασης στο ελληνικό σύστημα δικαιοσύνης

Σύμφωνα με το άρθρο 1 του ελληνικού Ποινικού Κώδικα, "Δεν υπάρχει έγκλημα χωρίς νόμο που να ισχύει πριν από την τέλεση της πράξης και να καθορίζει τις λεπτομέρειες της καθώς και την ποινή που επιβάλλεται γι' αυτήν".

Το θύμα ενός εγκλήματος έχει το δικαίωμα να το καταγγείλει στις αρμόδιες αρχές.

Τα θύματα έχουν δικαιώματα να προσφύγουν από την πρώτη κιόλας επαφή τους με την Αστυνομία ή άλλες αρμόδιες αρχές, κατά τη διάρκεια και μετά την ποινική διαδικασία. Η αναγνώριση των δικαιωμάτων των θυμάτων δεν εισάγει διακρίσεις και ισχύει για εγκλήματα που μπορούν να διωχθούν στην Ευρωπαϊκή Ένωση, ανεξάρτητα από τον τόπο διαμονής ή την ιθαγένεια του θύματος.

Επιπλέον, τα θύματα έχουν το δικαίωμα να προστατεύονται καθ' όλη τη διάρκεια της ποινικής έρευνας και της διαδικασίας. Για το λόγο αυτό, ο νόμος προβλέπει γενική και ειδική προστασία για τα θύματα.

Τα δικαιώματα αυτά αφορούν την αποφυγή της επαφής με τον δράστη, την προστασία των θυμάτων κατά τη διάρκεια των ποινικών ερευνών, το δικαίωμα στην ιδιωτική ζωή και την ατομική αξιολόγηση των θυμάτων για τον εντοπισμό ειδικών αναγκών προστασίας. Όσον αφορά το ελληνικό δικαστικό πλαίσιο, η καταγγελία του εγκλήματος είναι πάντα το πρώτο βήμα. Μόνο μετά την υποβολή της καταγγελίας ή της αναφοράς οι ελληνικές αρχές (αστυνομία και εισαγγελέας) ότι έχει διαπραχθεί έγκλημα, μπορούν να ξεκινήσουν την έρευνα.

Σύμφωνα με την ελληνική ποινική νομοθεσία, οι αστυνομικοί υποχρεούνται να καταγγέλλουν κάθε έγκλημα που αντιλαμβάνονται κατά την άσκηση των καθηκόντων τους.

Επίσης, κάθε πολίτης που αντιλαμβάνεται ποινικό αδίκημα οφείλει να το αναφέρει στις αρμόδιες αρχές. Η αναφορά αυτή μπορεί να είναι γραπτή ή προφορική, οπότε ο αρμόδιος υπάλληλος καταγράφει την αναφορά.

Η προστασία των θυμάτων του εγκλήματος αποτελεί βασική υποχρέωση του κράτους, και ιδίως για τις ευάλωτες κατηγορίες θυμάτων, όπως τα παιδιά, οι γυναίκες, τα θύματα έμφυλης βίας και τα θύματα με αναπηρία.

Το θύμα μπορεί να καταγγείλει το αδίκημα στην αστυνομία ή στον εισαγγελέα, υποβάλλοντας μήνυση: «Έγκληση» ή «Μήνυση». Η Έγκληση είναι μια αναφορά που γίνεται από το ίδιο το θύμα. Σε ορισμένες περιπτώσεις, η ποινική διαδικασία μπορεί να κινηθεί μόνο μετά από τέτοια καταγγελία του θύματος (π.χ.: σε περίπτωση αδικημάτων κατά της τιμής και της υπόληψης ενός προσώπου). Η Μήνυση είναι μια ποινική καταγγελία που γίνεται από τρίτο μέρος εκτός από το θύμα. Όταν δεν απαιτείται καταγγελία ή αναφορά, η ποινική δίωξη ασκείται αυτεπαγγέλτως βάσει οποιασδήποτε πληροφορίας ότι έχει διαπραχθεί έγκλημα (π.χ.: βιασμός- κακοποίηση παιδιών- ενδοοικογενειακή βία). Κάθε πρόσωπο μπορεί να καταγγείλει στις αρμόδιες αρχές αυτεπαγγέλτως ένα ποινικό αδίκημα για το οποίο έχει λάβει γνώση. Στην πράξη, ο όρος Μήνυση χρησιμοποιείται για να αναφέρεται και στους δύο τύπους αναφορών. Όταν μια ποινική καταγγελία υποβάλλεται στον Εισαγγελέα, της δίνεται ένας μοναδικός αριθμός μητρώου, γνωστός ως "Αριθμός Βιβλίου Μηνύσεων".

Το θύμα μπορεί επίσης να ζητήσει από άλλο πρόσωπο να καταγγείλει το αδίκημα εκ μέρους του. Στην περίπτωση αυτή, πρέπει να υπογράψετε μια γραπτή δήλωση, "Δήλωση" ή "Εξουσιοδότηση", στην οποία θα αναφέρεται το πρόσωπο που θα υποβάλει την καταγγελία για λογαριασμό του. Η εν λόγω δήλωση πρέπει να υπογραφεί ενώπιον υπαλλήλου κεντρικού κυβερνητικού φορέα ή δήμου, συμπεριλαμβανομένου οποιουδήποτε αστυνομικού, ή ενώπιον δικηγόρου, ο οποίος θα επικυρώσει την υπογραφή σας. Η ανωτέρω δήλωση επισυνάπτεται στο φάκελο της αναφοράς του εγκλήματος.

Σε περίπτωση θανάτου του θύματος, το δικαίωμα υποβολής αναφοράς μεταβιβάζεται στο σύζυγο ή στο πρόσωπο που ζούσε με το θύμα, καθώς και στα παιδιά και τους γονείς του (άρθρο 115 παράγραφος 4 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας (ΚΠΔ)). Εάν το θύμα πέθανε ως αποτέλεσμα του εγκλήματος, τα ανωτέρω πρόσωπα μπορούν επίσης να καταστούν νόμιμοι διάδικοι στην ποινική διαδικασία για να υποστηρίξουν την κατηγορία και να ζητήσουν αποζημίωση για την ηθική βλάβη που τους προκλήθηκε.

Εάν το θύμα δεν έχει συμπληρώσει την ηλικία των 13 (δεκατριών) ετών, μόνο ο νόμιμος εκπρόσωπος του θύματος έχει το δικαίωμα να καταγγείλει το έγκλημα. Εάν το θύμα έχει συμπληρώσει την ηλικία των 13 (δεκατριών) ετών, τόσο το θύμα όσο και ο νόμιμος εκπρόσωπός του έχουν δικαίωμα να υποβάλουν την αναφορά. Όταν το θύμα είναι 18 (δεκαοκτώ) ετών ή μεγαλύτερο, μόνο ο ίδιος μπορεί να υποβάλει την αναφορά.

Τα κακουργήματα μπορούν να διωχθούν εντός 20 (είκοσι) ετών από την τέλεση του αδικήματος, εάν τιμωρούνται με ισόβια κάθειρξη, διαφορετικά εντός 15 (δεκαπέντε) ετών, εκτός εάν υπάρχει διαφορετική ρύθμιση, ενώ τα πλημμελήματα μπορούν να διωχθούν εντός 5 (πέντε) ετών. Όταν το αδίκημα δεν διώκεται αυτεπαγγέλτως, πρέπει να υποβληθεί μήνυση εντός 3 (τριών) μηνών από την ημερομηνία κατά την οποία περιήλθε σε γνώση του καταγγέλλοντα το έγκλημα και η ταυτότητα του δράστη ή τυχόν συνεργού.

Δεν υπάρχει υποχρεωτικό έντυπο για την υποβολή της έκθεσης. Πρέπει να περιλαμβάνει τις ακόλουθες πληροφορίες:

- ✓ πλήρη στοιχεία ταυτότητας,
- ✓ τον δράστη και τα στοιχεία επικοινωνίας του, εφόσον είναι γνωστά,
- ✓ λεπτομερή περιγραφή των γεγονότων,
- ✓ κάθε διαθέσιμο έγγραφο που τεκμηριώνει την καταγγελία,
- ✓ τυχόν μάρτυρες που θα μπορούσαν να εξεταστούν,
- ✓ τα στοιχεία του δικηγόρου, εάν διοριστεί δικηγόρος στο θύμα.

Εάν το θύμα δεν καταλαβαίνει ή δεν μιλάει ελληνικά, μπορεί να υποβάλει την αναφορά σε γλώσσα που καταλαβαίνει ή να του παρασχεθεί η απαραίτητη γλωσσική βοήθεια. Το θύμα μπορεί επίσης να ζητήσει δωρεάν μετάφραση του εγγράφου (άρθρο 58 του νόμου 4478/2017, σχετικά με τα δικαιώματα των θυμάτων κατά την υποβολή καταγγελίας).

Στο ελληνικό δικαστικό πλαίσιο, όλα τα θύματα έχουν το δικαίωμα να συμμετέχουν στις ποινικές διαδικασίες, είτε στο πλαίσιο της νομικής υποχρέωσης να παρίστανται ως μάρτυρες μετά την καταγγελία μιας αξιόποινης πράξης, είτε ως διάδικοι, εφόσον το επιθυμούν.

Όλα τα θύματα υποχρεούνται εκ του νόμου να παρίστανται στη διαδικασία ως μάρτυρες. Εάν το θύμα που έχει καταθέσει μήνυση, αρνηθεί να εμφανιστεί στο Δικαστήριο για να καταθέσει, μπορεί να του επιβληθούν κυρώσεις ως ερήμην μάρτυρας.

Ο ρόλος των θυμάτων γίνεται πιο ενεργός όταν το θύμα επιλέγει να συμμετάσχει στη διαδικασία ως διάδικος για να υποστηρίξει την κατηγορία, διότι μπορεί να εκπροσωπηθεί από δικηγόρο, να έχει πρόσβαση στο φάκελο της υπόθεσης, το δικαίωμα να διορίσει πραγματογνώμονα και το δικαίωμα να διεκδικήσει αποζημίωση.

Στην Ελλάδα, η ποινική διαδικασία αρχίζει με τη διερεύνηση του εγκλήματος (προκαταρκτική και κύρια ανάκριση). Στόχος είναι να διερευνηθούν οι συνθήκες της υπόθεσης και να αποφασιστεί αν θα συνεχιστεί ή όχι η ποινική δίωξη.

Η διερεύνηση του εγκλήματος διενεργείται από την αστυνομία και τους δικαστικούς λειτουργούς (εισαγγελέα ή/και ανακριτή). Μέσω της προκαταρκτικής έρευνας, ο εισαγγελέας προσδιορίζει αν μια κατηγορία είναι βάσιμη και ποια είναι η πιθανότητα να έχει διαπραχθεί έγκλημα.

Σε αυτό το στάδιο, οι αστυνομικοί που είναι υπεύθυνοι για την έρευνα θα συλλέξουν αποδεικτικά στοιχεία, όπως:

- συνεντεύξεις με το θύμα, τον ύποπτο και τους μάρτυρες
- εξέταση του τόπου του εγκλήματος για τον εντοπισμό αποδεικτικών στοιχείων
- σκιαγράφηση του προφίλ του/των υπόπτου/ων, δηλαδή ζητείται από το θύμα ή τους μάρτυρες να περιγράψουν λεπτομερώς το πρόσωπο που διέπραξε το έγκλημα, αν είχαν δει το πρόσωπο αυτό στο παρελθόν και υπό ποιες συνθήκες και, τέλος, αν μπορούν να το αναγνωρίσουν από μια ομάδα ατόμων ή από διάφορες φωτογραφίες ως τον δράστη του εγκλήματος
- τη λήψη γνώμης από εμπειρογνώμονες: για παράδειγμα, έναν βαλλιστικό εμπειρογνώμονα που αναλύει την τροχιά των σφαιρών ή έναν ψυχολόγο που αξιολογεί την προσωπικότητα του υπόπτου ή έναν γιατρό που αξιολογεί τις σωματικές βλάβες κ.λπ.
- λήψη κάθε σχετικού εγγράφου, όπως η έκθεση από το κέντρο υγείας στο οποίο το θύμα πήρε εξιτήριο, ή το αρχείο των τηλεφωνικών κλήσεων του υπόπτου κ.λπ.

Μετά την κατάθεσή του στην αστυνομία, είναι φυσιολογικό να περάσει κάποιο χρονικό διάστημα μέχρι το θύμα να λάβει πληροφορίες σχετικά με την εξέλιξη της υπόθεσης. Το στάδιο της έρευνας μπορεί να διαρκέσει από μερικές εβδομάδες έως αρκετούς μήνες, ανάλογα με τον όγκο των αποδεικτικών στοιχείων που συγκεντρώνονται και την πολυπλοκότητα της έρευνας. Μπορεί ακόμη και να χρειαστεί οι αστυνομικοί να μιλήσουν με το θύμα περισσότερες από μία φορές κατά τη διάρκεια της έρευνας.

Το θύμα πρέπει να συνεργάζεται με τις αρχές όποτε του ζητείται και να τις ενημερώνει για οτιδήποτε μπορεί να είναι χρήσιμο για την έρευνα.

Μετά την κατάθεση της αναφοράς, η καταγγελία λαμβάνει έναν αριθμό αναγνώρισης, τον "Αριθμό Βιβλίου Μηνύσεων" (ΑΒΜ). Χρησιμοποιώντας αυτόν τον αριθμό, το θύμα μπορεί να ελέγξει την πορεία της υπόθεσης στο φάκελο που τηρείται στην Εισαγγελία ή στο αρμόδιο τμήμα καταγγελιών. Το θύμα μπορεί επίσης να ζητήσει και να λάβει βεβαίωση που να δείχνει πού βρίσκεται η υπόθεσή σας (βεβαίωση προόδου).

Μετά το πέρας της έρευνας, ο αστυνομικός που είναι υπεύθυνος για την υπόθεση διαβιβάζει όλα τα στοιχεία που έχουν συγκεντρωθεί στον αρμόδιο εισαγγελέα. Ο Εισαγγελέας εξετάζει το έργο που έχει επιτελεστεί μέχρι τότε και διαβιβάζει την υπόθεση στο δικαστήριο με τη σύστασή του/της σχετικά με τη συνέχεια.

Το δικαστήριο, αφού μελετήσει τον φάκελο της υπόθεσης και την πρόταση του εισαγγελέα, μπορεί να προχωρήσει σε δίκη ή να κλείσει την υπόθεση.

Ο Εισαγγελέας εξετάζει την αναφορά που έλαβε και αν κρίνει ότι δεν είναι επαρκώς θεμελιωμένη στο νόμο ή είναι προδήλως αβάσιμη ή ανάξια δικαστικής εξέτασης, την απορρίπτει με διάταξή του, η οποία περιλαμβάνει σύντομη αιτιολογία και δεν αποτελεί πλέον ποινική υπόθεση. και επιδίδεται στον καταγγέλλοντα. Το θύμα έχει το δικαίωμα, εντός δεκαπέντε ημερών από την επίδοση της διάταξης του εισαγγελέα, να ασκήσει έφεση κατά της απορριπτικής διάταξης στον αρμόδιο εισαγγελέα. (άρθρα 51 και 52 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας).

Εάν ο ύποπτος εντοπιστεί κατά τη διάπραξη του εγκλήματος ή συλληφθεί έως και μία ημέρα μετά τη διάπραξη του εγκλήματος, είναι δυνατή η σύλληψη χωρίς ένταλμα.

Εάν ο ύποπτος δεν συλληφθεί κατά τη στιγμή του εγκλήματος, απαιτείται ένταλμα.

Ο συλληφθείς ύποπτος προσάγεται στον εισαγγελέα εντός 24 ωρών.

Περιοριστικοί όροι (π.χ. εγγύηση, υποχρέωση του κατηγορουμένου να εμφανίζεται τακτικά σε αστυνομικό τμήμα, απαγόρευση εξόδου από τη χώρα) επιβάλλονται προκειμένου να αποτραπεί η διάπραξη νέων αδικημάτων και να διασφαλιστεί ότι ο κατηγορούμενος θα εμφανιστεί ενώπιον της αστυνομίας και του δικαστηρίου. Σύμφωνα με την παράγραφο 2 του άρθρου 283 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας (Ν. 4620/2019), "περιοριστικά μέτρα μπορούν να επιβληθούν εάν υπάρχουν σοβαρές ενδείξεις ότι ο κατηγορούμενος είναι ένοχος κακουργήματος ή πλημμελήματος που τιμωρείται με ποινή φυλάκισης τουλάχιστον τριών μηνών".

Εάν οι περιοριστικοί όροι που αναφέρονται ανωτέρω ή ο κατ' οίκον περιορισμός με ηλεκτρονική επιτήρηση δεν επαρκούν, σε περιπτώσεις σοβαρότερων εγκλημάτων, μπορεί να επιβληθεί προσωρινή κράτηση στον κατηγορούμενο. Το μέτρο αυτό μπορεί να διαρκέσει έως και 18 μήνες για μείζονα κακουργήματα ή 12 μήνες για λιγότερο σοβαρά κακουργήματα και 6 μήνες για ανθρωποκτονία από αμέλεια κατά συρροή.

Κατά τη διάρκεια της δίκης, το Δικαστήριο εξετάζει αν υπάρχουν αρκετά στοιχεία που να αποδεικνύουν την ενοχή του κατηγορουμένου, ώστε να καταδικαστεί για το κατηγορούμενο έγκλημα. Εάν το δικαστήριο κρίνει τον κατηγορούμενο ένοχο, τον καταδικάζει και του επιβάλλει ποινή. Εάν ο κατηγορούμενος/η κατηγορούμενη κριθεί αθώος/η, το δικαστήριο τον/την αθώνει.

Κατά τη δίκη συζητείται και αποφασίζεται αν το θύμα και τυχόν άλλα πρόσωπα που υπέστησαν ζημιές λόγω του εγκλήματος και ζήτησαν αποζημίωση δικαιούνται αποζημίωση.

Η δίκη είναι δημόσια, εκτός εάν συντρέχουν λόγοι προστασίας της ιδιωτικής ζωής των διαδίκων.

Κατά τη διάρκεια της δίκης, το Δικαστήριο εξετάζει αν υπάρχουν αρκετά στοιχεία που να αποδεικνύουν την ενοχή του κατηγορουμένου, ώστε να καταδικαστεί για το κατηγορούμενο έγκλημα. Εάν το δικαστήριο κρίνει τον κατηγορούμενο ένοχο, τον

καταδικάζει και του επιβάλλει ποινή. Εάν ο κατηγορούμενος/η κατηγορούμενη κριθεί αθώος/η, το δικαστήριο τον/την αθώνει.

Κατά τη δίκη συζητείται και αποφασίζεται αν το θύμα και τυχόν άλλα πρόσωπα που υπέστησαν ζημιές λόγω του εγκλήματος και ζήτησαν αποζημίωση δικαιούνται αποζημίωση.

Η δίκη είναι δημόσια, εκτός εάν συντρέχουν λόγοι προστασίας της ιδιωτικής ζωής των διαδίκων.

Κατά τη διάρκεια της δίκης, το θύμα θα υποβληθεί σε ερωτήσεις από τον δικαστή, τον εισαγγελέα, τον συνήγορο υπεράσπισης και τον δικό του/της δικηγόρο, αν έχει.

Το θύμα μπορεί να επιλέξει αν θα κάνει δήλωση προς υποστήριξη της κατηγορίας, ώστε να γίνει διάδικος και να έχει σημαντικά δικονομικά δικαιώματα καθ' όλη τη διάρκεια της ποινικής διαδικασίας, ή αν θα καταθέσει απλώς ως μάρτυρας.

Όπως διευκρινίζεται, κατά τη διάρκεια της δίκης το θύμα μπορεί να συμμετέχει ως διάδικος μόνο εάν "κάνει δήλωση προς υποστήριξη της κατηγορίας", ζητώντας αποζημίωση από τον δράστη για ηθική βλάβη ή ψυχική οδύνη. Η υποβολή δήλωσης προς υποστήριξη της κατηγορίας στο ποινικό δικαστήριο επιτρέπεται χωρίς γραπτή προδικασία, το αργότερο έως ότου αρχίσει η πρώτη αποδεικτική διαδικασία στο ακροατήριο (άρθρο 67 ΚΠΔ). Η δήλωση υποστήριξης της κατηγορίας δεν υποκαθιστά την καταγγελία σε περιπτώσεις που είναι αναγκαία για την άσκηση της ποινικής δίωξης (άρθρο 53 ΚΠΔ).

Η συμμετοχή του θύματος στη δίκη ως διάδικος προς υποστήριξη της κατηγορίας παρέχει στο θύμα διάφορα δικαιώματα:

- να παρίσταται σε κάθε συζήτηση στην αίθουσα του δικαστηρίου,
- να έχει πρόσβαση σε όλα τα έγγραφα της υπόθεσης.
- να του επιτραπεί να απευθυνθεί στο δικαστήριο για να εκθέσει τους ισχυρισμούς του
- να επιτρέπεται να κάνουν παρατηρήσεις μετά την εξέταση κάθε μάρτυρα,
- να προβεί σε δηλώσεις και εξηγήσεις σχετικά με τις καταθέσεις που έγιναν ή τα αποδεικτικά στοιχεία που εξετάστηκαν (358 ΚΠΔ).
- μπορεί να απευθύνει ερωτήσεις μέσω του δικηγόρου του/της στον εναγόμενο, στους μάρτυρες και σε άλλους συμμετέχοντες (π.χ. εμπειρογνώμονες που έχουν οριστεί για την υπόθεση).
- να κληθεί να εξεταστεί ως μάρτυρας (χωρίς όρκο)
- να προτείνει μάρτυρες προς εξέταση
- μπορούν επίσης να ζητήσουν αναβολή της ακροαματικής διαδικασίας και απαλλαγή του δικαστή.

Στο τέλος της ακροαματικής διαδικασίας, το Δικαστήριο θα καταδικάσει ή θα αθώσει τον κατηγορούμενο βάσει των αποδεικτικών στοιχείων. Εάν το δικαστήριο κρίνει τον κατηγορούμενο αθώο, το δικαστήριο θα απαλλάξει τον κατηγορούμενο και δεν θα αποφανθεί σχετικά με την αποζημίωση για υλική ή ηθική βλάβη.

Εάν το δικαστήριο κρίνει τον κατηγορούμενο ένοχο, επιβάλλει την ποινή και επιδικάζει το ποσό της αποζημίωσης που πρέπει να λάβει το θύμα από τον κατηγορούμενο σύμφωνα με την αξίωση του θύματος.

Σε περίπτωση που:

(α) ο παραβάτης δεν διαθέτει επαρκείς οικονομικούς πόρους (κατά τον χρόνο έκδοσης της οριστικής απόφασης),

(β) η ταυτότητα του δράστη δεν μπορεί να εξακριβωθεί

(γ) ο δράστης δεν μπορεί να διωχθεί ποινικά

τότε το θύμα ενός εγκλήματος που διαπράχθηκε στην Ελλάδα, το οποίο έχει τη διαμονή του στην Ελλάδα ή στο έδαφος άλλου κράτους μέλους της ΕΕ, δικαιούται, κατόπιν αιτήματός του, αποζημίωση από το ελληνικό κράτος και συγκεκριμένα από την "Ελληνική Αρχή Αποζημίωσης Θυμάτων Εγκλημάτων", η οποία λειτουργεί στο Υπουργείο

Δικαιοσύνης και αποφασίζει για τις αιτήσεις αποζημίωσης των θυμάτων σύμφωνα με το νόμο 3811/200

Επιπλέον, η Ευρωπαϊκή Εντολή Προστασίας (ΕΕΠ) αποτελεί μέρος του ελληνικού νομοθετικού πλαισίου. Στόχος της είναι να διασφαλίσει την προστασία όλων των θυμάτων βίας που μετακινούνται μεταξύ άλλων κρατών μελών της ΕΕ. Στόχος της οδηγίας 2011/99/ είναι η απλοποίηση των διαδικασιών αναγνώρισης των εντολών προστασίας που εκδίδονται από το ένα κράτος μέλος στο άλλο, ώστε να διασφαλιστεί η προστασία των θυμάτων σε ολόκληρη την ΕΕ. Μέσω της ευρωπαϊκής εντολής προστασίας διασφαλίζεται η συνέχιση της εφαρμογής των μέτρων προστασίας ανεξάρτητα από την κινητοποίηση του θύματος εντός της ζώνης της ΕΕ. Η οδηγία έχει μεταφερθεί στην Ελλάδα με τον νόμο 4360/2016. Ο νόμος ορίζει τις αρμόδιες αρχές (δικαστικές και διοικητικές) για την αναγνώριση και τη διαβίβαση της ΕΕΠ, καθώς και την εντολοδόχο διαδικασία. Καθιερώνει τη δημιουργία ειδικής υπηρεσίας στις Εισαγγελίες των Πρωτοδικείων όλης της χώρας, η οποία θα είναι αρμόδια για τη διαβίβαση των εντολών προστασίας και την παραλαβή και αναγνώριση των αντίστοιχων εντολών από τα άλλα κράτη μέλη.

4. Ζητήματα κατά την πρόσβαση στο ελληνικό σύστημα δικαιοσύνης

i. Πρόσβαση των ανήλικων θυμάτων στο ελληνικό σύστημα δικαιοσύνης

Σύμφωνα με την ελληνική νομοθεσία, κάθε άτομο κάτω των 18 ετών θεωρείται παιδί (ανήλικος). Η κακοποίηση και η παραμέληση ανήλικων αποτελεί έγκλημα και διώκεται σύμφωνα με τις διατάξεις του Ποινικού Κώδικα και του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας.

Τα παιδιά-θύματα πρέπει να αντιμετωπίζονται ως πλήρεις φορείς δικαιωμάτων, όπως ορίζονται στην οδηγία 2012/29/ΕΕ. Το βέλτιστο συμφέρον του παιδιού θα πρέπει να αποτελεί πρωταρχικό μέλημα και να αξιολογείται σε ατομική βάση, καθώς τα παιδιά θύματα χρειάζονται ιδιαίτερη υποστήριξη και προστασία λόγω του υψηλού κινδύνου δευτερογενούς και επαναλαμβανόμενης θυματοποίησης, εκφοβισμού και αντιποίνων. Η ηλικία, το επίπεδο ωριμότητας, οι απόψεις, οι ανάγκες και οι ανησυχίες του παιδιού-θύματος πρέπει να λαμβάνονται υπόψη, στο πλαίσιο μιας παιδοκεντρικής προσέγγισης.

Ο νόμος 4478/2017 για τα δικαιώματα των θυμάτων εστιάζει στην προστασία και τη μεταχείριση των παιδιών θυμάτων με τη σύσταση των Ανεξάρτητων Γραφείων Προστασίας Παιδιών Θυμάτων, με την ονομασία "Σπίτι του Παιδιού". Μια υπουργική απόφαση του 2019 (7320/3.6.2019) καθόρισε τις αρμοδιότητες των επαγγελματιών που στελεχώνουν τα νεοσύστατα Ανεξάρτητα Γραφεία Προστασίας Παιδιών Θυμάτων, καθώς και τις διαδικασίες εξέτασης των παιδιών θυμάτων με τη δημιουργία ενός ειδικού πρωτοκόλλου για την ιατροδικαστική συνέντευξη.

Κατά τη διάρκεια της συνέντευξης παιδιού που έπεσε θύμα αδικήματος κατά της προσωπικής ελευθερίας ή της γενετήσιας ακεραιότητας, διορίζεται και παρίσταται ως ειδικός μάρτυρας ειδικά εκπαιδευμένος παιδοψυχολόγος ή ψυχίατρος. Η ιατροδικαστική συνέντευξη του παιδιού-θύματος διενεργείται στα Ανεξάρτητα Γραφεία Προστασίας Παιδιών Θυμάτων της εφετειακής περιφέρειας ή, όπου δεν λειτουργούν αυτά τα Γραφεία, σε ειδικά διαμορφωμένους για το σκοπό αυτό χώρους, χωρίς αδικαιολόγητη καθυστέρηση και με όσο το δυνατόν περιορισμένο αριθμό συνεντεύξεων.

Εάν το παιδί-θύμα είναι κάτω των 13 ετών, ο νόμιμος εκπρόσωπός του μπορεί να καταγγείλει το έγκλημα εκπροσωπώντας το παιδί. Εάν τα παιδιά έχουν συμπληρώσει το 13ο έτος της ηλικίας τους, τότε μπορούν να καταγγείλουν το έγκλημα μαζί με τον νόμιμο

εκπρόσωπό τους (άρθρο 118 του Ποινικού Κώδικα). Το δικαίωμα καταγγελίας είναι ατομικό για κάθε μέρος.

Σύμφωνα με την υπουργική απόφαση 7320/3-6-2019, η συμμετοχή του ανήλικου θύματος κατά την εξέτασή του ως μάρτυρα πρέπει να περιλαμβάνει τα ακόλουθα στάδια:

- Προετοιμασία - Προπαρασκευαστικές διαδικασίες
- Προκαταρκτική συνάντηση με το ανήλικο θύμα - Προετοιμασία - Προπαρασκευαστικά βήματα - Προπαρασκευαστικές συναντήσεις - Προκαταρκτική συνάντηση με το ανήλικο θύμα
- Αξιολόγηση των αντιληπτικών ικανοτήτων
- Αξιολόγηση της ικανότητας διάκρισης μεταξύ αλήθειας και ψεύδους
- Αξιολόγηση του αναπτυξιακού σταδίου
- Καθιέρωση σχέσης εμπιστοσύνης και ασφάλειας μεταξύ του ανήλικου θύματος και του συνεντευκτή
- Επεξήγηση των κανόνων της συνέντευξης
- Ελεύθερη αφήγηση γεγονότων
- Διευκρινιστικές ερωτήσεις
- Κλείσιμο και ολοκλήρωση της συνέντευξης

Βασικό στοιχείο για την ομαλή και επιτυχή διεξαγωγή της ιατροδικαστικής συνέντευξης με το ανήλικο θύμα είναι η οικοδόμηση μιας σχέσης εμπιστοσύνης μεταξύ του επαγγελματία και του ανήλικου παιδιού. Η ανάπτυξη μιας σχέσης εμπιστοσύνης περιλαμβάνει την εδραίωση μιας θετικής σχέσης με το θύμα και τη δημιουργία ενός πλαισίου συνεργασίας στο οποίο το θύμα αισθάνεται ασφάλεια και άνεση να μοιραστεί την ιστορία του, δίνοντας στον επαγγελματία την ευκαιρία να συλλέξει πληροφορίες, οι οποίες απαιτούν:

- Καλή προετοιμασία.
- Χρήση των βασικών αρχών της ενσυναίσθησης, της ουδετερότητας και της αντικειμενικότητας.
- Συστάσεις, καλωσόρισμα, εισαγωγή και επεξήγηση του σκοπού της συζήτησης.
- Χρήση του ονόματος του θύματος καθ' όλη τη διάρκεια της συζήτησης.
- Αντιμετώπιση των ανησυχιών του θύματος.
- Αντιμετώπιση πολιτιστικών ή γλωσσικών ζητημάτων.
- Χρήση δεξιοτήτων επικοινωνίας.

ii. Πρόσβαση των θυμάτων με αναπηρία στο ελληνικό δικαστικό σύστημα

Ο νόμος 4478/2017 ορίζει ότι τα θύματα που ενδέχεται να έχουν προβλήματα όρασης και ακοής πρέπει να αντιμετωπίζονται κατάλληλα. Συγκεκριμένα, ο νόμος προβλέπει ότι "διατίθεται οδηγός δικαιωμάτων στις πιο διαδεδομένες γλώσσες και στη γραφή Braille". Επιπλέον, το άρθρο 69 του νόμου, σχετικά με το "Δικαίωμα προστασίας των θυμάτων με ειδικές ανάγκες προστασίας κατά τη διάρκεια της ποινικής διαδικασίας", προβλέπει ότι: "Εάν το θύμα είναι κωφό ή βουβό, το θύμα εξετάζεται ως εξής: όλες οι ερωτήσεις και τυχόν παρατηρήσεις υποβάλλονται στο κωφό πρόσωπο, αφού καταγραφούν από τον υπάλληλο της ανάκρισης ή τον δικαστικό υπάλληλο, και οι απαντήσεις δίνονται γραπτώς ή στη νοηματική γλώσσα.

Οι ερωτήσεις και οι παρατηρήσεις δίνονται προφορικά στο μουγκό άτομο και αυτό απαντά γραπτώς ή στη νοηματική γλώσσα. Κατά την ακρόαση, οι γραπτές απαντήσεις του κωφάλαου, αφού μονογραφηθούν από τον Πρόεδρο και τον Γραμματέα, καταχωρίζονται στα πρακτικά και επισυνάπτονται στον φάκελο της υπόθεσης. Εάν ο κωφάλαος δεν μπορεί να διαβάσει ή να γράψει, το πρόσωπο που διεξάγει την ανάκριση ή διευθύνει τη συζήτηση ορίζει έναν ή δύο διερμηνείς, αν είναι δυνατόν, οι οποίοι επιλέγονται κατά προτίμηση μεταξύ προσώπων που έχουν συνηθίσει να επικοινωνούν με κωφάλαους. Κατά τα λοιπά, οι διατάξεις περί διερμηνέων πρέπει να τηρούνται κατά το δυνατόν.

ΜΕΡΟΣ II

Ιστορική αναδρομή για την ανάπτυξη του εθνικού πλαισίου

1. Εξέλιξη του εθνικού νομικού πλαισίου για τη βία κατά των γυναικών

Ο νόμος 4531/2018 ενσωμάτωσε τη Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης στην ελληνική νομοθεσία εισάγοντας τροποποιήσεις στον Ποινικό Κώδικα (άρθρο 79 παρ. 3α, 315B, 323A, 333, 339), καθώς και στο νόμο 3500/2016 για την ενδοοικογενειακή βία, στο νόμο 3811/2009 για την αποζημίωση θυμάτων βίαιων εγκλημάτων, στο νόμο 3907/2011 για τη σύσταση της Υπηρεσίας Ασύλου και Πρώτης Υποδοχής και στο νόμο 4251/2014 για τον μεταναστευτικό κώδικα. Άλλες νομικές διατάξεις που θέτουν σε ισχύ τη Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης είναι ο νόμος 3769/2009 για την εφαρμογή της αρχής της ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών όσον αφορά την πρόσβαση σε αγαθά και υπηρεσίες και την παροχή τους, ο νόμος 4443/2016 για τη μεταφορά της οδηγίας 200/43/EK και ο νόμος 4808/2021 για την προστασία της εργασίας. Ο Ποινικός Κώδικας, ο νόμος 4808/2021 και ο νόμος 3500/2006 ρυθμίζουν τα περισσότερα θέματα που σχετίζονται με τη βία κατά των γυναικών.

Τα αστικά ένδικα μέσα κατά των δραστών κατά σειρά διάρκειας της αστικής διαδικασίας είναι α) η προσωρινή διαταγή, β) τα μέτρα ασφαλείας και γ) η αξίωση αποζημίωσης. Σε περίπτωση που το κράτος δεν προστατεύει το θύμα ή καθυστερεί πολύ, το θύμα έχει το δικαίωμα να ζητήσει αποζημίωση από το κράτος (άρθρα 105-106 του εισαγωγικού νόμου του Αστικού Κώδικα). Τα ανωτέρω ένδικα μέσα έχουν παρασχεθεί στα θύματα πολύ πριν από την έναρξη ισχύος της Σύμβασης της Κωνσταντινούπολης με τον νόμο 4531/2018.

Σύμφωνα με τα άρθρα 57 και 59 του Αστικού Κώδικα για την προσβολή της προσωπικότητας, το θύμα έχει το δικαίωμα να απαιτήσει από τον δράστη την άρση της προσβολής και την παράλειψή της στο μέλλον, ενώ σύμφωνα με τα άρθρα 914 και 932 του Αστικού Κώδικα έχει το δικαίωμα να ζητήσει από τον δράστη την αποκατάσταση κάθε υλικής ζημίας και ηθικής βλάβης. Όσον αφορά την αποζημίωση από τους δράστες δεν υπάρχουν επί του παρόντος διαθέσιμα στοιχεία

Ο νόμος 3811/2009 "Αποζημίωση θυμάτων εγκλημάτων και άλλες διατάξεις", ο οποίος ενσωμάτωσε στην ελληνική νομοθεσία την Οδηγία 2004/80/EK της Ευρωπαϊκής Ένωσης (όπως ισχύει) προβλέπει τα εξής:

Η αρχή με την ονομασία "Ελληνική Αρχή Αποζημίωσης" ιδρύθηκε και λειτουργεί στο Υπουργείο Δικαιοσύνης.

Όσον αφορά το δικαίωμα των θυμάτων να διεκδικήσουν αποζημίωση για την προσωπική τους απώλεια ή τα έξοδά τους, σύμφωνα με το άρθρο 3 του νόμου 3811/2009, όπως τροποποιήθηκε από τον νόμο 4689/2020, τα θύματα εγκλημάτων βίας με πρόθεση ή τα θύματα "εμπορίας ανθρώπων" (ΠΚ 323Α), "Ταξίδι με σκοπό τη σεξουαλική κακοποίηση ανηλίκων", "Βιασμός", "Αποπλάνηση παιδιών", "Ασελγής επίθεση κατά παιδιών", "Παιδική πορνογραφία", "Παρακίνηση ανηλίκων για σεξουαλικούς σκοπούς", "Πορνογραφικές παραστάσεις ανηλίκων" και τέλος "Σεξουαλική κακοποίηση ανηλίκου έναντι αμοιβής", μπορούν να διεκδικήσουν αποζημίωση από την Ελληνική Αρχή Αποζημίωσης.

Θα πρέπει να σημειωθεί ότι ο νέος Ποινικός Κώδικας, ο οποίος τέθηκε σε ισχύ την 01.07.2019 (Ν. 4619/2019), τροποποίησε το άρθρο 323Α με τίτλο "Εμπορία ανθρώπων", ενοποιώντας τις σχετικές διατάξεις του Ποινικού Δικαίου. Ο ορισμός της εμπορίας ανθρώπων περιλαμβάνει τις ακόλουθες μορφές εκμετάλλευσης: σεξουαλική εκμετάλλευση, αφαίρεση κυττάρων, ιστών ή οργάνων προσώπου, εκμετάλλευση της εργασίας ή της επαιτείας του θύματος, εξαναγκασμός σε γάμο, δουλεία και παρόμοιες πρακτικές, δουλεία, τέλεση αξιόποινων πράξεων και στρατολόγηση ανηλίκου για χρήση σε ένοπλη σύρραξη. Οι δράστες τιμωρούνται με μέγιστη ποινή φυλάκισης 10 ετών και

με πρόστιμο. Σε περίπτωση που τα θύματα είναι παιδιά, μπορούν να επιβληθούν υψηλότερες ποινές. Επιπλέον, ο νόμος προβλέπει την ποινικοποίηση της εν γνώσει χρήσης των υπηρεσιών ενός θύματος εμπορίας ανθρώπων, προβλέποντας ποινή φυλάκισης τουλάχιστον 3 ετών και καταβολή προστίμου.

Σύμφωνα με τον νόμο 3811/2009, το θύμα δικαιούται να ζητήσει αποζημίωση από το κράτος (δημόσιες αρχές) κυρίως α) όταν, μετά από αμετάκλητη καταδίκη, ο δράστης δεν διαθέτει τα απαιτούμενα οικονομικά μέσα για την ικανοποίηση της ανωτέρω αίτησης, β) όταν, σε περίπτωση άσκησης δίωξης κατά προσώπου ή προσώπων αγνώστων, ο δράστης δεν μπορεί να ταυτοποιηθεί, γ) όταν ο δράστης δεν μπορεί να διωχθεί λόγω παύσης της ποινικής δίωξης με διάταξη του αρμόδιου Εισαγγελέα και δ) όταν, λόγω αμετάκλητης αθωωτικής απόφασης, που εκδόθηκε από το αρμόδιο Δικαστικό Συμβούλιο, ή αμετάκλητης αθωωτικής απόφασης που εκδόθηκε από το Δικαστήριο, δεν μπορεί να επιβληθεί ποινή στον φερόμενο ως δράστη.

Για τον καθορισμό του ποσού της αποζημίωσης εφαρμόζονται οι διατάξεις του ελληνικού δικαίου, με την επιφύλαξη ειδικότερων διατάξεων του παρόντος νόμου.

Στις περιπτώσεις του άρθρου 323Α, εκτός από τα θύματα που έχουν την κατοικία ή τη συνήθη διαμονή τους στην Ελλάδα ή στο έδαφος άλλου κράτους μέλους της Ευρωπαϊκής Ένωσης, τα θύματα που έχουν την κατοικία ή τη συνήθη διαμονή τους σε τρίτη χώρα δικαιούνται επίσης, κατόπιν αιτήματός τους, εύλογη και κατάλληλη αποζημίωση από το Ελληνικό Δημόσιο.

Σύμφωνα με το άρθρο 4 παρ. 1, 2 και 3 του ν. 4531/2018, με τον οποίο τροποποιήθηκε ο ν. 3811/2009, οι δαπάνες που καλύπτονται από την εν λόγω αποζημίωση διευρύνονται, ώστε να περιλαμβάνουν την ψυχική και ψυχολογική υποστήριξη του θύματος όταν δεν υπάρχει αντίστοιχη δημόσια δομή στον τόπο κατοικίας ή διαμονής του, τις δαπάνες αλλαγής περιβάλλοντος (μετεγκατάσταση κατοικίας), ιδίως τις δαπάνες μετακίνησης και αγοράς των απαραίτητων καταναλωτικών αγαθών για τη μετεγκατάσταση σε ασφαλές περιβάλλον και τέλος τα έξοδα κηδείας. Το ύψος της αποζημίωσης για την ψυχική και ψυχολογική υποστήριξη του θύματος καθορίζεται με κοινή απόφαση των Υπουργών Δικαιοσύνης, Οικονομικών και Υγείας, ενώ το είδος των καλυπτόμενων δαπανών αλλαγής περιβάλλοντος και το ύψος τους καθορίζεται με κοινή απόφαση των Υπουργών Δικαιοσύνης και Οικονομικών. Η δεύτερη παράγραφος αποτελεί προθεσμία εντός της οποίας η Ελληνική Αρχή Αποζημίωσης πρέπει να εντοπίσει σε όλη τη χώρα. Η δημιουργία εβδομήντα δύο (72) αστυνομικών τμημάτων ως σταθμών αναφοράς εγκλημάτων έμφυλης και ενδοοικογενειακής βίας στη χώρα είναι μια πρόσφατη πολιτική που προέρχεται από το Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη. Έχει ανακοινωθεί τον Νοέμβριο του 2019 και λειτουργούν από τις αρχές του 2020. Η Ελληνική Αρχή Αποζημίωσης οφείλει να ταυτοποιήσει την υπόθεση και να αποφανθεί οριστικά επί των παρόντων αιτήσεων, δηλαδή συγκεκριμένες και σύντομες προθεσμίες προς όφελος του θύματος βίας, ώστε συνολικά να μεσολαβεί χρονικό διάστημα έξι (6) μηνών από την κατάθεση της αίτησης για να ολοκληρωθεί η διαδικασία και το θύμα βίας να αποζημιωθεί, εφόσον πληρούνται οι νόμιμες προϋποθέσεις. Τέλος, στην τρίτη παράγραφο ορίζεται η προθεσμία εντός της οποίας ο αιτών/ουσα και το ελληνικό δημόσιο μπορούν να προσφύγουν στο Διοικητικό Πρωτοδικείο κατά της απόφασης της Ελληνικής Αρχής Αποζημίωσης. Η εισαγωγή μεγαλύτερης προθεσμίας από αυτή που προβλέπεται στον Κώδικα Διοικητικής Δικονομίας αποσκοπεί στο να διευκολύνει τα θύματα βίας να έχουν πρόσβαση στη δικαιοσύνη.

Κατά τον προσδιορισμό του ποσού της αποζημίωσης, λαμβάνονται υπόψη τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκε το Ελληνικό Δημόσιο για τη θεραπεία του αιτούντος, καθώς και κάθε άλλο ποσό που έλαβε το θύμα από τον δράστη, από την κοινωνική ασφάλιση ή από οποιαδήποτε άλλη πηγή.

Με βάση τα στοιχεία που παρείχε η Αρχή Αποζημίωσης στο Παρατηρητήριο, για τα έτη 2019-2020 καμία γυναίκα θύμα βίας δεν έλαβε κρατική αποζημίωση, καθώς δεν απευθύνθηκε στην εν λόγω Αρχή. Από την ίδρυσή της το 2006, η Αρχή Αποζημίωσης έλαβε έξι αιτήσεις για κρατική αποζημίωση από γυναίκες θύματα βίας, αλλά καμία από αυτές δεν έγινε δεκτή.

Επιπλέον, θα πρέπει να δοθεί ακριβής προσοχή στην ποινική διαμεσολάβηση. Στην περίπτωση πλημμελημάτων ενδοοικογενειακής βίας, ο εισαγγελέας διερευνά τη δυνατότητα διαμεσολάβησης. Απαραίτητη προϋπόθεση για την έναρξη της ποινικής διαμεσολάβησης είναι το πρόσωπο στο οποίο αποδίδεται η τέλεση του εγκλήματος να υποσχεθεί ότι θα παρακολουθήσει ειδικό συμβουλευτικό-θεραπευτικό πρόγραμμα για την αντιμετώπιση της ενδοοικογενειακής βίας σε δημόσιο ίδρυμα, σε οποιονδήποτε τόπο και για όσο χρονικό διάστημα αυτό κρίνεται απαραίτητο από τους αρμόδιους θεραπευτές. Ο υπεύθυνος του προγράμματος πιστοποιεί την ολοκλήρωση της παρακολούθησής του. Η σχετική βεβαίωση επισυνάπτεται στο φάκελο της υπόθεσης. Σε αυτό αναφέρεται αναλυτικά το αντικείμενο του συμβουλευτικού - θεραπευτικού προγράμματος καθώς και ο αριθμός των συνεδριών που παρακολούθησε ο ενδιαφερόμενος. (Ν. 3500/2006 άρθρο 11).

Η Βουλή των Ελλήνων ψήφισε τον νόμο 4808/2021 "Για την προστασία της εργασίας - Σύσταση Ανεξάρτητης Αρχής Επιθεώρησης Εργασίας" - Κύρωση της Σύμβασης 190 της ΔΟΕ για την εξάλειψη της βίας και της παρενόχλησης στον κόσμο της εργασίας - Κύρωση της Σύμβασης 187 της ΔΟΕ για το πλαίσιο προώθησης της επαγγελματικής ασφάλειας και υγείας - Ενσωμάτωση της Οδηγίας (ΕΕ) 2019/1158 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 20ής Ιουνίου 2019 για την ισορροπία μεταξύ επαγγελματικής και προσωπικής ζωής" με τον οποίο κυρώθηκε η Σύμβαση 190 της Διεθνούς Οργάνωσης Εργασίας για την εξάλειψη της βίας και της παρενόχλησης στον κόσμο της εργασίας. Μαζί με τις λοιπές ρυθμίσεις του νόμου, και ιδίως τους κανονισμούς και τα μέτρα εφαρμογής των απαιτήσεων της Σύμβασης, δημιουργείται στην πράξη ένα ολοκληρωμένο δίκτυο προστασίας των εργαζομένων, γυναικών και ανδρών. Ένα σύγχρονο πλαίσιο πρόληψης, αντιμετώπισης και καταπολέμησης των μορφών βίας και παρενόχλησης, που συμβάλλει στη δημιουργία ενός εργασιακού περιβάλλοντος που σέβεται, προωθεί και διασφαλίζει το δικαίωμα κάθε ατόμου, σε έναν κόσμο εργασίας χωρίς βία και παρενόχληση. Με το άρθρο 16 συστήνεται στο Σώμα Επιθεώρησης Εργασίας Ανεξάρτητη Διεύθυνση Παρακολούθησης φαινομένων βίας και παρενόχλησης στην εργασία, η οποία είναι αρμόδια μεταξύ άλλων για τη σύνταξη και υποβολή ετήσιων εκθέσεων με ποσοτικά και ποιοτικά στοιχεία για τις καταγγελίες, τη διαχείρισή τους, τη συνεργασία με τον Συνήγορο του Πολίτη στο πλαίσιο της αρμοδιότητάς του, σύμφωνα με το ν. 3094/2003 (Α' 10), τη διενέργεια και την έκβαση ελέγχων και εργατικών διαφορών, τη συμβιβαστική επίλυση διαφορών μεταξύ των μερών ή την επιβολή διοικητικών κυρώσεων. Προβλέπεται η συνεργασία με το Τμήμα Συντονισμού Προγραμματισμού και Ελέγχου, το Τμήμα Ισότητας των Φύλων στην Εργασία της Διεύθυνσης Ατομικών Ρυθμίσεων και τη Γενική Γραμματεία Δημογραφικής και Οικογενειακής Πολιτικής και Ισότητας των Φύλων του Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων για την εκπόνηση οδηγιών και πρωτοκόλλων σχετικά με τις διαφορές που αφορούν τη βία και την παρενόχληση, καθώς και με τον Συνήγορο του Πολίτη, στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων του, σύμφωνα με το Ν. 3094/2003.

Επιπλέον, η υπουργική απόφαση αριθ. 82063/22-10-2021 του Υπουργού Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων εκδόθηκε με θέμα "Μέτρα πολιτικής για την καταπολέμηση της βίας και της παρενόχλησης και την αντιμετώπιση των εσωτερικών καταγγελιών των άρθρων 9 και 10 του ν. 4808/2021, καθώς και σχετικές οδηγίες που απευθύνονται στους υπόχρεους, κατ' εξουσιοδότηση του άρθρου 22 παρ. 1 του ν. 4808/2021 (Α 101)" (ΦΕΚ 5059 τεύχος Β') με τις οποίες οι επιχειρήσεις - εργοδότες 38 του ιδιωτικού τομέα, που απασχολούν περισσότερα από είκοσι (20) άτομα υποχρεούνται να αναπτύξουν τις πολιτικές που ορίζονται στα άρθρα 9 και 10 του Μέρους ΙΙ του Ν. 4808/2021 για την απαγόρευση, καθώς και για την πρόληψη και καταπολέμηση όλων των μορφών βίας και παρενόχλησης, συμπεριλαμβανομένης της βίας και της παρενόχλησης λόγω φύλου και

της σεξουαλικής παρενόχλησης που εκδηλώνεται στην εργασία. Εν τω μεταξύ, θα πρέπει επίσης να διευκρινιστεί ότι τα προστατευόμενα πρόσωπα είναι οι εργατές και οι υπάλληλοι, ανεξάρτητα από το συμβατικό καθεστώς τους, συμπεριλαμβανομένων των εργαζομένων με συμβάσεις έργου, συμβάσεις ανεξάρτητων υπηρεσιών, αμειβόμενες εντολές, εργαζόμενοι μέσω τρίτων παρόχων υπηρεσιών, και τα άτομα που βρίσκονται σε κατάρτιση, συμπεριλαμβανομένων των εκπαιδευόμενων και των μαθητευόμενων, των εθελοντών, καθώς και των εργαζομένων των οποίων η σχέση εργασίας έχει λήξει, μαζί με τα άτομα που υποβάλλουν αίτηση για εργασία και τους εργαζόμενους στην παραοικονομία.

2. Πολιτικές αναφορικά με την πρόσβαση στο σύστημα δικαιοσύνης

Τα θύματα έχουν συγκεκριμένα δικαιώματα από την πρώτη στιγμή της καταγγελίας του εγκλήματος, σύμφωνα με την ελληνική νομοθεσία (άρθρα 56-62 του νόμου 4478/2017) και την Οδηγία 2012/29/ΕΕ της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τη θέσπιση ελάχιστων προτύπων σχετικά με τα δικαιώματα, την υποστήριξη και την προστασία των θυμάτων της εγκληματικότητας ("Οδηγία για τα δικαιώματα των θυμάτων"). Τα δικαιώματα αυτά περιλαμβάνουν:

- i. Το δικαίωμα κατανόησης και κατανόησης (άρθρο 56 του νόμου 4478/2017)
- ii. Το δικαίωμα λήψης πληροφοριών από την πρώτη επαφή με την αρμόδια αρχή (άρθρο 57 του ν. 4478/2017)
- iii. Ειδικά δικαιώματα κατά τη διαδικασία υποβολής καταγγελίας (άρθρο 58 του νόμου 4478/2017)
- iv. Το δικαίωμα ενημέρωσης σχετικά με την υπόθεσή τους (άρθρο 59 του νόμου 4478/2017).
- v. Το δικαίωμα διερμηνείας και μετάφρασης (άρθρο 60 του νόμου 4478/2017)
- vi. Το δικαίωμα πρόσβασης σε υπηρεσίες υποστήριξης των θυμάτων (άρθρο 61 του νόμου 4478/2017)
- vii. Το δικαίωμα να λαμβάνει βοήθεια από υπηρεσίες υποστήριξης θυμάτων (άρθρο 62 του νόμου 4478/2017)

Οι κύριοι πυλώνες αυτών των δικαιωμάτων είναι η αναγνώριση των βασικών αναγκών των θυμάτων και η απαίτηση εξατομικευμένης προσέγγισης. Κάθε περίπτωση είναι διαφορετική, ανάλογα με τα χαρακτηριστικά των θυμάτων (κοινωνικά και δημογραφικά), το είδος του εγκλήματος, τη σχέση με τον δράστη κ.λπ. Ο σκοπός της θέσπισης ενός ελάχιστου συνόλου δικαιωμάτων ισχύει για όλα τα θύματα του εγκλήματος, ενώ η εξατομικευμένη αντιμετώπιση αποσκοπεί στην κάλυψη των αναγκών των θυμάτων πριν, κατά τη διάρκεια και μετά την ποινική διαδικασία.

Επίσης, όπως αναφέρεται στην αιτιολογική έκθεση του ν. 4478/2017, η αναφορά σε "Αστυνομική ή άλλη αρμόδια αρχή" καθιστά σαφές ότι η σχετική υποχρέωση αφορά όλες ανεξαιρέτως τις αρχές που είναι αρμόδιες κατά το ελληνικό δίκαιο για την αντιμετώπιση μιας αξιόποινης πράξης, όπως η Αστυνομία, η Εισαγγελία, η Δικαιοσύνη, το Λιμενικό Σώμα κ.λπ. Επιπλέον, ως "επαφή" θα πρέπει να νοείται όχι μόνο η πρόσωπο με πρόσωπο επικοινωνία, αλλά και η επικοινωνία μέσω τηλεφώνου, διαδικτύου κ.λπ.

Η αντιμετώπιση του φαινομένου της έμφυλης βίας με την άμεση ανταπόκριση και διερεύνηση όλων των πληροφοριών που σχετίζονται με τις καταγγελίες των θυμάτων έμφυλης βίας, καθώς και με την προσφυγή στις δικωτικές αρχές και τη συνεργασία με τους συνυπεύθυνους φορείς που δραστηριοποιούνται στην παροχή υποστήριξης στα θύματα αποτελεί ύψιστη προτεραιότητα για το Αρχηγείο της Ελληνικής Αστυνομίας.

Η Ελληνική Αστυνομία έχει θέσει στο επίκεντρο της αποστολής της την προστασία των θυμάτων ενδοοικογενειακής βίας, τη διερεύνηση τέτοιων αδικημάτων και τη συλλογή αποδεικτικών στοιχείων ώστε οι δράστες να οδηγηθούν στη δικαιοσύνη.

Λαμβάνοντας υπόψη όλα τα παραπάνω, στις 23-4-2019 δημοσιεύθηκε το Προεδρικό Διάταγμα 37/201966. Το εν λόγω Προεδρικό Διάταγμα προέβλεπε την ίδρυση και λειτουργία Υπηρεσιών Ενδοοικογενειακής Βίας σε όλη την επικράτεια με στόχο το συντονισμό, την εποπτεία και την καθοδήγηση των περιφερειακών υπηρεσιών της Ελληνικής Αστυνομίας στην προσπάθειά τους για την αποτελεσματικότερη αντιμετώπιση των περιπτώσεων ενδοοικογενειακής βίας. Οι εν λόγω Υπηρεσίες άρχισαν να λειτουργούν στα τέλη Οκτωβρίου 2019.

Συνολικά, έχουν συσταθεί 73 κεντρικές Υπηρεσίες, μία εκ των οποίων είναι μια Διεύθυνση που βρίσκεται στο Αρχηγείο της Ελληνικής Αστυνομίας και τα υπόλοιπα 72 Γραφεία είναι διασκορπισμένα σε όλη τη χώρα.

Στις αρμοδιότητες των υπηρεσιών ενδοοικογενειακής βίας εμπίπτουν, μεταξύ άλλων :α) η παρακολούθηση των περιπτώσεων ενδοοικογενειακής βίας, β) η πρόβλεψη μέτρων σχετικά με την πρόληψη και καταστολή των αδικημάτων ενδοοικογενειακής βίας, γ) η εκπόνηση και ανάπτυξη δράσεων με συναρμόδιους Φορείς και Υπηρεσίες με στόχο την προστασία των θυμάτων, δ) η συλλογή-επεξεργασία-καταγραφή στατιστικών στοιχείων σχετικά με τις περιπτώσεις ενδοοικογενειακής βίας και τα θύματα ενδοοικογενειακής βίας, ε) η εισαγωγή-εκπόνηση-υλοποίηση εκπαιδευτικών προγραμμάτων, σεμιναρίων και ημερίδων σε συνεργασία με συναρμόδιους Φορείς και Υπηρεσίες και στ) η ανάπτυξη δράσεων-πρωτοβουλιών για την ευαισθητοποίηση των πολιτών σε θέματα ενδοοικογενειακής βίας.

Στην Ελλάδα, τα άτομα με χαμηλό εισόδημα μπορούν να υποβάλουν αίτηση για δωρεάν νομική συνδρομή. Στα θύματα ορισμένων εγκλημάτων (ενδοοικογενειακή βία, δουλεία, εμπορία ανθρώπων, απαγωγή ανηλίκων και άλλα σοβαρά εγκλήματα, παιδιά θύματα βιασμού, σεξουαλικής εκμετάλλευσης κ.λπ.) παρέχεται δωρεάν νομική συνδρομή ανεξάρτητα από το εισόδημά τους. Στις περιπτώσεις αυτές, διορίζεται από το αρμόδιο δικαστήριο δικηγόρος στον ενδιαφερόμενο, ο οποίος τον εκπροσωπεί και αμείβεται από το κράτος. Οποιαδήποτε άλλη νομική πληροφορία χρειάζεται, θα είναι διαθέσιμη στον ενδιαφερόμενο από τις αρμόδιες αρχές (π.χ. Εισαγγελίες).

Επιπλέον, σύμφωνα με το νόμο 4251/2014, όσον αφορά τα θύματα εμπορίας ανθρώπων, κατά τη διάρκεια της περιόδου προβληματισμού, οι αρμόδιες εισαγγελικές, δικαστικές και αστυνομικές αρχές, σύμφωνα με τις σχετικές διατάξεις, δίνουν προτεραιότητα, για την προστασία και την ασφάλεια των εν λόγω θυμάτων, στην παροχή υπηρεσιών μετάφρασης και διερμηνείας, όταν τα τελευταία δεν γνωρίζουν την ελληνική γλώσσα, στην ενημέρωσή τους σχετικά με τα δικαιώματά τους και τις παρεχόμενες υπηρεσίες, καθώς και στην παροχή κάθε αναγκαίας νομικής συνδρομής.

Τα θύματα εγκλημάτων που διώκονται αυτεπαγγέλτως, μεταξύ των οποίων και τα θύματα ρητορικής μίσους, απαλλάσσονται από την υποχρέωση καταβολής τέλους για την κίνηση της ποινικής διαδικασίας.

Στα θύματα ενδοοικογενειακής βίας που ζητούν την εφαρμογή των ασφαλιστικών μέτρων, παρέχεται νομική συνδρομή, εφόσον δεν μπορούν να καλύψουν ούτε προσωρινά τα δικαστικά έξοδα (άρθρο 22 του νόμου 3500/2006). Το Δίκτυο Δομών της Γενική Γραμματεία Δημογραφικής και Οικογενειακής Πολιτικής και Ισότητας των Φύλων, σε συνεργασία με τους τοπικούς δικηγορικούς συλλόγους, παρέχει δωρεάν νομική συνδρομή σε γυναίκες θύματα βίας ανεξαρτήτως εισοδήματος.

Θα πρέπει να σημειωθεί ότι στην Ελλάδα υπάρχουν ορισμένες καλές πρακτικές, όσον αφορά την κατάρτιση δικαστών και εισαγγελέων σε καινοτόμα θέματα, που έχουν τη δυνατότητα να διευκολύνουν την πρόσβαση στη δικαιοσύνη για ευάλωτες ομάδες, όπως η κατάρτιση σε επιλεγμένα θέματα ρατσισμού και ξενοφοβίας και η προστασία του ατόμου στη μετανάστευση.

Τέλος, ένα άλλο σημαντικό μέτρο που έχει ληφθεί αφορά τους αλλοδαπούς. Οι αλλοδαποί, θύματα ενδοοικογενειακής βίας που καταγγέλλουν στις αρμόδιες αρχές ένα περιστατικό ενδοοικογενειακής βίας, προστατεύονται από την απέλαση.

3. Πολιτικές υγείας και κοινωνικές πολιτικές βασισμένες στις αρχές της Ενημερωμένης Φροντίδας Τραύματος στην Ελλάδα

Τα θύματα έχουν δικαίωμα πρόσβασης σε δωρεάν υπηρεσίες υποστήριξης των θυμάτων πριν, κατά τη διάρκεια και μετά το τέλος της ποινικής διαδικασίας, όπως κατοχυρώνεται από τα άρθρα 61 και 62 του νόμου 4478/2017.

Σύμφωνα με την αιτιολογική έκθεση του νόμου 4478/2017, οι υποστηρικτικές υπηρεσίες μπορούν να περιλαμβάνουν την παροχή προστασίας και ασφαλούς διαμονής, άμεση ιατρική υποστήριξη, παραπομπή σε ιατρική και ιατροδικαστική εξέταση για την απόδειξη στοιχείων σε περιπτώσεις βιασμού ή σεξουαλικής επίθεσης, παροχή βραχυπρόθεσμης και μακροπρόθεσμης ψυχολογικής υποστήριξης, υγειονομική περίθαλψη μετά το τραύμα, νομικές συμβουλές, πρόσβαση σε υπηρεσίες συνηγόρου και ειδικές υπηρεσίες για παιδιά ως άμεσα ή έμμεσα θύματα. Οι υπηρεσίες θα πρέπει πάντα να παρέχονται σύμφωνα με μια ολοκληρωμένη και στοχευμένη προσέγγιση.

Η παροχή υπηρεσιών υποστήριξης δεν εξαρτάται από την επίσημη υποβολή καταγγελίας σχετικά με το αδίκημα. Σε όλη τη χώρα λειτουργούν διάφορες υπηρεσίες υποστήριξης, όπως: γραμμές βοήθειας, διαδικτυακές υπηρεσίες υποστήριξης, καταφύγια, ιατρική περίθαλψη, νομική βοήθεια, ψυχοκοινωνική υποστήριξη, υπηρεσίες επαγγελματικής υποστήριξης κ.λπ. Το θύμα αναμένεται να λάβει πληροφορίες και/ή να παραπεμφθεί σε άλλες υπηρεσίες υποστήριξης, εάν είναι απαραίτητο, μετά τη διενέργεια ατομικής εξέτασης του θύματος για τον εντοπισμό ειδικών αναγκών προστασίας.

Πιο συγκεκριμένα, η Γενική Γραμματεία Δημογραφικής και Οικογενειακής Πολιτικής και Ισότητας των Φύλων του Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων έχει δημιουργήσει και λειτουργεί ένα ολοκληρωμένο δίκτυο 63 δομών για γυναίκες θύματα βίας.

Το δίκτυο αυτό περιλαμβάνει 44 συμβουλευτικά κέντρα και 19 καταφύγια για γυναίκες θύματα και τα παιδιά τους, καθώς και την 24ωρη τηλεφωνική γραμμή SOS 15900. Τα Συμβουλευτικά Κέντρα παρέχουν τις ακόλουθες υπηρεσίες: α) κοινωνική, ψυχολογική, νομική και εργασιακή υποστήριξη- β) παραπομπή ή συνοδεία των θυμάτων σε καταφύγια, αστυνομικές και εισαγγελικές αρχές, νοσοκομεία, κέντρα υγείας, φορείς παιδικής προστασίας κ.λπ. γ) νομική συνδρομή, σε συνεργασία με τους δικηγόρους συλλόγους (βλ. επίσης τη 2η ετήσια έκθεση για τη βία κατά των γυναικών της Γενικής Γραμματείας Δικαιωμάτων της Γυναίκας, www.isotita.gr, διαθέσιμη και στα αγγλικά).

Η τηλεφωνική γραμμή SOS 15900 λειτουργεί 24 ώρες το 24ωρο 365 ημέρες το χρόνο και προσφέρει τις υπηρεσίες της δωρεάν στα ελληνικά και στα αγγλικά. Η τηλεφωνική γραμμή υποστηρίζεται από το sos15900@isotita.gr. Επίσης, οι γυναίκες που μιλούν αραβικά και αραβικά βοηθούνται μέσω διερμηνέων σε συγκεκριμένες ημέρες και ώρες. Ο ετήσιος αριθμός των κλήσεων ανέρχεται σε περίπου 7000. Κατά τη διάρκεια του 2019 η γραμμή δέχθηκε 5984 κλήσεις, εκ των οποίων οι 4619 αφορούσαν τη βία. Το 2020 οι κλήσεις ήταν 9.288 και οι κλήσεις που αφορούσαν τη βία ήταν 6.406.

Τα 44 Συμβουλευτικά Κέντρα και όλες οι προαναφερθείσες υπηρεσίες παρέχουν δωρεάν ψυχοκοινωνική υποστήριξη και συμβουλευτική ψυχικής υγείας, ενώ οι προσφερόμενες υπηρεσίες επεκτείνονται τώρα ώστε να περιλαμβάνουν συμβουλευτική απασχόλησης για γυναίκες, συμπεριλαμβανομένων των γυναικών που υφίστανται πολλαπλές διακρίσεις (πρόσφυγες, μονογονείς, Ρομά κ.λπ.). Πληροφορίες για τις διευθύνσεις και τα τηλέφωνα των Συμβουλευτικών Κέντρων είναι διαθέσιμες στην ιστοσελίδα womensos.gr και στον ιστότοπο κοινωνικής δικτύωσης Facebook WomenSOS.gr.

Το Κέντρο Ερευνών για την Ισότητα των Φύλων (ΚΕΘΙ) παρέχει ψυχολογική υποστήριξη και νομική συνδρομή σε θύματα βίας και λειτουργεί καταφύγιο για γυναίκες θύματα βίας και τα ανήλικα παιδιά τους. Το ΚΕΘΙ είναι νομικό πρόσωπο ιδιωτικού δικαίου που ιδρύθηκε το 1994, εποπτεύεται από το Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων και είναι υπεύθυνο για την επιστημονική και οργανωτική εποπτεία του Δικτύου Δομών

της Γενική Γραμματεία Δημογραφικής και Οικογενειακής Πολιτικής και Ισότητας των Φύλων, καθώς και για τη λειτουργία των 14 (από τα 44) Συμβουλευτικών Κέντρων που ανήκουν στο Δίκτυο.

Το Εθνικό Κέντρο Κοινωνικής Αλληλεγγύης (ΕΚΚΑ) συντονίζει ένα δίκτυο υπηρεσιών κοινωνικής υποστήριξης για άτομα, οικογένειες και ομάδες πληθυσμού που αντιμετωπίζουν ψυχοκοινωνικές δυσκολίες ή έχουν ανάγκη άμεσης κοινωνικής βοήθειας. Το Εθνικό Κέντρο Κοινωνικής Αλληλεγγύης είναι δημόσιος φορέας με έδρα την Αθήνα και εποπτεύεται από το Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων.

Οι υπηρεσίες της περιλαμβάνουν: Άμεση Γραμμή Κοινωνικής Βοήθειας "197" για όλους τους πολίτες. Λειτουργεί καθημερινά σε 24ωρη βάση και οι κλήσεις είναι δωρεάν. Η Γραμμή Επείγουσας Κοινωνικής Βοήθειας "197" παρέχει επείγουσα συμβουλευτική και ψυχολογική υποστήριξη σε ενήλικες και ενημέρωση για θέματα κοινωνικής πρόνοιας και ψυχικής υγείας, κινητοποιεί τους μηχανισμούς επείγουσας επιτόπιας κοινωνικής παρέμβασης παραπέμποντας στις υπόλοιπες Υπηρεσίες και Δομές του ΕΚΚΑ, αλλά και συνδέει όλους όσοι χρειάζονται περαιτέρω βοήθεια με άλλες αρμόδιες Υπηρεσίες, Οργανισμούς και Δομές Κοινωνικής Φροντίδας. Δέχεται αναφορές που αφορούν παραμέληση ή/και κακοποίηση ενηλίκων, κυρίως ηλικιωμένων ή ατόμων με αναπηρία και ενημερώνει τις αρμόδιες Εισαγγελικές Αρχές της χώρας. Το 2019, το 65,4% των κλήσεων (106 κλήσεις) έγιναν από γυναίκες θύματα βίας. Το 2020, το 80,3% των κλήσεων (114 κλήσεις) έγιναν από γυναίκες θύματα βίας. Εθνική Γραμμή Παιδικής Προστασίας "1107" για θέματα που αφορούν παιδιά που λειτουργεί καθημερινά σε 24ωρη βάση, Κέντρα Κοινωνικής Στήριξης σε Αθήνα, Πειραιά και Θεσσαλονίκη, Ξενώνες φιλοξενίας πολιτών με σοβαρά κοινωνικοοικονομικά προβλήματα στην Αττική, Ξενώνες φιλοξενίας γυναικών που κινδυνεύουν, μόνες τους ή με τα παιδιά τους, στην Αττική και στη Θεσσαλονίκη.

Επιπλέον, στην Ελλάδα, η ενδοοικογενειακή βία αποτελεί έγκλημα που διώκεται σύμφωνα με τις διατάξεις του νόμου 3500/2006. Στο πλαίσιο αυτό, το άρθρο 17 του νόμου 3500/2006, σύμφωνα με την πρόσφατη τροποποίησή του και το άρθρο 37 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας, ορίζει σαφώς ότι η ποινική διαδικασία ασκείται αυτεπαγγέλτως, χωρίς, επομένως, να απαιτείται η υποβολή αναφοράς από το θύμα.

Στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων της, η Ελληνική Αστυνομία έχει δημιουργήσει τις Υπηρεσίες Ενδοοικογενειακής Βίας, οι οποίες λειτουργούν σε όλη τη χώρα. Πιο συγκεκριμένα, δημιουργήθηκαν 73 Τμήματα Ενδοοικογενειακής Βίας, καθώς και 18 Γραφεία Παρέμβασης για την Ενδοοικογενειακή Βία με επιχειρησιακά και προανακριτικά καθήκοντα. Η Ελληνική Αστυνομία χειρίζεται κάθε περιστατικό ενδοοικογενειακής βίας και ενημερώνει τις αρμόδιες δικαστικές αρχές, ενώ παράλληλα παρέχει καθοδήγηση και πληροφόρηση στα θύματα ώστε να βρουν καταφύγιο, ιατρική περίθαλψη, ψυχοκοινωνική και νομική υποστήριξη.

Επιπλέον, ο νόμος 4808/2021 εισάγει σημαντικές μεταρρυθμίσεις στις εργασιακές σχέσεις για την προστασία του θύματος και την πρόληψη της βίας και της παρενόχλησης στο χώρο εργασίας. Θεσπίζονται νέα δικαιώματα, π.χ. το μονομερές αίτημα για αποχώρηση από τον χώρο εργασίας χωρίς παρακράτηση αποδοχών (υπό ορισμένες προϋποθέσεις) για τον εργαζόμενο που αντιμετωπίζει τέτοια συμπεριφορά. Επιπλέον, εκδόθηκε η απόφαση αριθ. 82063/22-10-2021 του Υπουργού Εργασίας, η οποία απαιτεί από τις επιχειρήσεις και τους εργοδότες του ιδιωτικού τομέα που απασχολούν περισσότερα από 20 άτομα να διαμορφώνουν τις πολιτικές βάσει των άρθρων 9 και 10 του νόμου, για την απαγόρευση, πρόληψη και αντιμετώπιση όλων των μορφών βίας και παρενόχλησης, συμπεριλαμβανομένης της βίας και της παρενόχλησης λόγω φύλου και της σεξουαλικής παρενόχλησης που συμβαίνουν στον χώρο εργασίας. Οι εταιρείες πρέπει να καταρτίσουν πολιτική για την πρόληψη και την αντιμετώπιση τέτοιων

περιστατικών, καθώς και να υιοθετήσουν πολιτική για τη διαχείριση εσωτερικών καταγγελιών για παρενόχληση.

και της βίας, που θα πρέπει να περιγράφει τη διαδικασία παραλαβής και διερεύνησης τέτοιων καταγγελιών με τρόπο που να διασφαλίζει την προστασία του θύματος και τον σεβασμό της ανθρώπινης αξιοπρέπειας.

Ο νόμος 4795/2021 προβλέπει τη σύσταση ενός ανεξάρτητου γραφείου συμβούλων ακεραιότητας στη δημόσια διοίκηση. Ο Σύμβουλος Ακεραιότητας παρέχει εξατομικευμένες συμβουλές για θέματα δεοντολογίας και ακεραιότητας που αντιμετωπίζει το προσωπικό κατά την άσκηση των κύριων καθηκόντων του, συμπεριλαμβανομένων θεμάτων σεξουαλικής παρενόχλησης, διακρίσεων, εκφοβισμού, mobbing και σύγκρουσης συμφερόντων (άρθρο 24). Λαμβάνει αναφορές περιστατικών που αφορούν παραβίαση της ακεραιότητας ή διαφθορά και μεσολαβεί για τη διερεύνησή τους από τους αρμόδιους εσωτερικούς ή εξωτερικούς μηχανισμούς- ακολουθεί τη διαδικασία διερεύνησης και ενημερώνει σχετικά τον υπάλληλο που υπέβαλε την καταγγελία. Επιπλέον, ο Σύμβουλος Ακεραιότητας παρέχει πληροφορίες στο προσωπικό για θέματα που σχετίζονται με τον Κώδικα Δεοντολογίας, το ρόλο, τις αρμοδιότητες και την αποστολή του, σχεδιάζει και συντονίζει εκπαιδύσεις και σεμινάρια ανάπτυξης ικανοτήτων για το προσωπικό. Αναφορικά με τα παραπάνω, το Υπουργείο Εσωτερικών και η Εθνική Αρχή Διαφάνειας σε συνεργασία με το Ινστιτούτο Εκπαίδευσης του Εθνικού Κέντρου Δημόσιας Διοίκησης και Αυτοδιοίκησης διοργάνωσαν ειδικό εκπαιδευτικό πρόγραμμα με τίτλο: "Πρόγραμμα πιστοποίησης της επαγγελματικής επάρκειας των Συμβούλων Ακεραιότητας". Σκοπός του προγράμματος ήταν να εξοπλίσει τους υπαλλήλους που διορίζονται στο ρόλο αυτό με τις απαραίτητες γνώσεις, δεξιότητες και ικανότητες.

Βιβλιογραφία:

1. Υπουργική Απόφαση 7320/2019 Κανονισμός λειτουργίας των Ανεξάρτητων Γραφείων Προστασίας Παιδιών Θυμάτων "Σπίτι του Παιδιού" - Δομημένο πρωτόκολλο για την Ιατροδικαστική Συνέντευξη του παιδιού θύματος
2. Νόμος 4619/2019: Ο Ελληνικός Ποινικός Κώδικας (πρόσφατη επικαιροποίηση)
3. Νόμος 4620/2020: Κώδικας Ποινικής Δικονομίας (πρόσφατη επικαιροποίηση)
4. Νόμος 4831/2018: Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης: Κύρωση της Σύμβασης της Κωνσταντινούπολης
5. Νόμος 4478/2017: Ενσωμάτωση της οδηγίας για τα δικαιώματα των θυμάτων
6. Νόμος 3811/2009: Αποζημίωση των θυμάτων εγκλημάτων και άλλες διατάξεις
7. Νόμος 4808/2021: για την εξάλειψη της βίας και της παρενόχλησης στον κόσμο της εργασίας
8. Εθνική στρατηγική για τα δικαιώματα του παιδιού.2020-Ελληνικό Υπουργείο Δικαιοσύνης
9. Εθνική στρατηγική για την ισότητα των φύλων (2021-2025)- Γενική Γραμματεία Δημογραφικής και Οικογενειακής Πολιτικής και Ισότητας των Φύλων
10. Εγκύκλιος του Εισαγγελέα του Αρείου Πάγου: 2012/29: Οδηγίες προς το δικαστικό σώμα για την εφαρμογή της οδηγίας 2012/29

11. 3^η Ετήσια έκθεση για τη βία κατά των γυναικών.2021- Γενική Γραμματεία Δημογραφικής και Οικογενειακής Πολιτικής και Ισότητας των Φύλων
12. 2^η Ετήσια έκθεση για τη βία κατά των γυναικών.2021- Γενικός Γραμματεία Δημογραφικής και Οικογενειακής Πολιτικής και Ισότητας των Φύλων
13. 1^η Ετήσια έκθεση για τη βία κατά των γυναικών.2020- Γενική Γραμματεία Δημογραφικής και Οικογενειακής Πολιτικής και Ισότητας των Φύλων
14. Ετήσια Έκθεση Εργασιών.2020- Τμήμα Ενδοοικογενειακής Βίας της Ελληνικής Αστυνομίας
15. Λειτουργία της δομής των Ανεξάρτητων Γραφείων Προστασίας "Σπίτι του Παιδιού".2020-Ο Έλληνας Διαμεσολαβητής

101056671/Care4Trauma/JUST-2021-JACC

Project co-funded by the European Union's Justice Programme (JUST).

This publication was produced with the financial support of the European Union.

The contents of this publication are the sole responsibility of the Care4Trauma project and do not necessarily reflect the opinion of the European Union.

This work is licensed under a Creative Commons Attribution - NonCommercial – ShareAlike 4.0 International License (CC BY-NC-SA).

This license allows reusers to distribute, remix, adapt, and build upon the material in any medium or format for noncommercial purposes only, and only so long as attribution is given to the creator. If you remix, adapt, or build upon the material, you must license the modified material under identical terms.

CC BY-NC-SA includes the following elements:

BY ⓘ BY – Credit must be given to the creator

NC Ⓞ NC – Only noncommercial uses of the work are permitted

SA ⓘ SA – Adaptations must be shared under the same terms

**Co-funded by
the European Union**

 Co-funded by
the European Union

 CARE 4 TRAUMA

National Assessment Reports

CARE4TRAUMA

Women's Support and
Information Center
There is a way out of violence!

